

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Bakalářská práce

Problematika rodin s více než třemi dětmi

Vypracovala: Zuzana Bürgerová
Vedoucí práce: PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.
Český Krumlov 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 21. března 2014

Zuzana Bürgerová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce paní PhDr. Miluši Vítěčkové, Ph.D. za velkou ochotu, trpělivost, rady a čas, který mi v souvislosti s tvorbou mé práce věnovala. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se mnou vedených rozhovorů zúčastnili. Velký dík patří též mé rodině, která mě po celou dobu podporovala.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je zjistit motivaci pro rozhodnutí mít více než tři děti a poukázat na vnímání specifik takovýchto rodin, a to z pohledu jednotlivých členů. Práce se skládá ze dvou částí, z části teoretické a z části praktické. Teoretická část obsahuje kapitoly týkající se rodiny a realizovaných výzkumů vztahujících se k tématu vícečetného rodičovství. V praktické části jsou prezentovány výsledky kvalitativního výzkumu. Pro ucelený obraz dané problematiky jsou výsledky prezentovány jako jednotlivé případové studie rodin. Následně jsou však zjištěné informace dány do souvislostí tak, aby bylo možné odpovědět na zvolené výzkumné otázky.

Klíčová slova: rodina, vícečetné rodičovství, porodnost, plodnost

Abstract

The aim of the thesis is to determine the motivation for the decision to have more than three children and highlight the perception of the specifics of these families, from the perspective of the individual members. The work consists of two parts, namely the theoretical part and the practical part. The theoretical part includes chapters on family and researches related to the topic of multiple parenting. In the practical part the results of qualitative research are presented. For a complete picture of the issue the results are presented as individual case studies of families. Subsequently, however, the findings are put into perspective so that it can respond to the chosen research questions.

Keywords: family, multiple family, natality, fertility

Obsah	
Úvod.....	7
Teoretická část	8
1 Rodina	8
1. 1 Definice rodiny	8
1. 2 Kulturní historie rodiny	8
1. 3 Vývoj rodiny po roce 1989	10
2 Realizované výzkumy vztahující se k tématu vícečetného rodičovství ...	13
2. 1 Počet narozených dětí	13
2. 2 Pořadí dětí v rodině	14
2. 3 Ideální a reálný počet dětí v rodině	15
2. 4 Ekonomická situace vícedětných rodin	17
2. 5 Rodina, sféra zaměstnání a vzájemné prolínání těchto oblastí.....	18
3 Vztahy mezi sourozenci	21
Praktická část	23
4 Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	23
5 Metodika	24
6 Výsledky	26
6. 1 Případová studie – rodina č. 1	26
6. 2 Případová studie – rodina č. 2	31
6. 3 Případová studie – rodina č. 3	35
6. 4 Shrnutí	39
7 DISKUZE A ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ.....	44
ZÁVĚR.....	49
POUŽITÉ ZDROJE	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	54

Úvod

Téměř každá dívka sní v dětství o své budoucnosti, o své svatbě, o manželovi, kolik bude mít dětí a jakého budou pohlaví, které dítě se narodí v jakém pořadí a předem si vymýšlí jména pro své děti. Já sama jsem si ve svém dětství představovala, že budu mít dvě děti, chlapečka a holčičku, přičemž chlapec bude dívce oporou, bude jí pomáhat a ochraňovat. Představy se liší od skutečnosti, člověk se během svého života vyvíjí, a tím se mění i jeho dětské plány a představy.

Nyní jsem matkou tří dcer - osmnáctileté Evy, patnáctileté Anny a osmileté Elišky. K rozhodnutí mít tři děti jsem dospěla postupem času, kdy jsem si při postupném osamostatňování starších dcer začala připadat sice ještě relativně mladá, ale osamocená a nepotřebná, proto převládla touha po dalším dítěti. Svého rozhodnutí rozhodně nelituji, ale z mého současného pohledu je pětičlenná rodina maximum, které se dá finančně zvládnout, aby rodina nestrádala, takže mě má zkušenost vede k otázce, proč se některé rodiny rozhodnou mít dětí ještě víc, než je obvyklé.

Bakalářská práce je zaměřena na rodiny s více než třemi dětmi, na motivaci pro rozhodnutí mít více než tři děti, pohled na tuto problematiku, členy těchto rodin (otce, matky a jednoho z dětí). Prostřednictvím výzkumných otázek je zjišťováno, jak to v těchto rodinách chodí v běžném životě, co je pro každého přínosem a naopak co považují za negativa takového soužití. V rámci Diskuze a závěrečného shrnutí jsou zmíněny i vlastní zkušenosti.

V teoretické části je definována rodina, dále nastíněna kulturní historie rodiny, její funkce ve společnosti a celkový vývoj z hlediska počtu dětí v rodině. Zmíněna je i koncepce Vlády České republiky v oblasti rodinné politiky, její klady a zápory ve vztahu k rodinám s více dětmi. Praktická část obsahuje výsledky kvalitativního výzkumného šetření. Jde o výzkumný design případové studie - ve třech rodinách s více než třemi dětmi jsou formou rozhovorů zjišťována specifika takovýchto rodin a vnímání tohoto soužití některými členy těchto rodin. Současně je nastolena i otázka motivace pro vícečetné rodičovství.

Teoretická část

1 Rodina

1. 1 Definice rodiny

Matoušek (2003, s. 9) uvádí, že rodina je „základní jednotkou každé lidské společnosti a je biologicky významná pro udržení lidstva“. Dle Hartla, Hartlové (2000) je společenskou skupinou, která je spojena s manželstvím. Možný (2006), Langmeier, Krejčířová (2006), Veselá et. al. (2005) uvádí, že rodina vzniká z lidského páru až narozením prvního potomka. Je prvním a dost závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k lidem, jeho schopnost vyrovnávat se s určitými životními problémy a předává mu sociální dovednosti, bez kterých se v životě neobejde.

Je také unikátní a nenahraditelnou institucí, která propojuje generace a vytváří mezi nimi vzájemná pouta. Matoušek (2003, s. 9) uvádí, že „každá rodina má svou vlastní vůni a každá v nějaké míře respektuje obecně závazná pravidla fungování společnosti“.

1. 2 Kulturní historie rodiny

Rodina se v každé kultuře přizpůsobuje svým potřebám a tradicím, je nejmenší jednotkou všech známých společností (Matoušek, 2003). V mladší době kamenné žil člověk ve skupinách, které byly pokrevně spřízněné.

Ve starověkém Řecku a Římě se společnost organizovala podle rodů, kdy rod byl souborem rodin, kde se odvozoval původ rodin, a používalo se jméno podle společného předka. Menšími jednotkami společnosti byly fyly, demy, frátrie. Nejmenší jednotkou byl oikos – domácnost s půdou. Ženy se vdávaly na konci puberty, muži se ženili kolem 30. roku života. Dítě se považovalo za plnoprávnou bytost až převzetím jména. Velikost rodiny se regulovala odkládáním dětí. Římané sestavili kolem roku 450

př. n. l. právní kodex – Dvanáct desek, kde prohlásili, že rodina je základní jednotkou společnosti (Matoušek, 2003).

V období raného středověku rozhodovaly o vhodnosti sňatku zájmy toho představitele z rodiny, který měl největší moc. Bez rodiny mohl jedinec existovat jen velmi těžko, neboť neměl ve společnosti své místo. Bylo běžné soužití širších rodin, kdy venkovské rodiny byly větší. Ve městech měli velkou rodinu jen nejmajetnější lidé a uzavření manželství bylo odloženo do doby, kdy se muž stal ekonomicky soběstačným. V rodině má v tomto období vedoucí postavení muž, žena mu je podřízena. Zhruba od osmi let je dítě považováno za dospělou osobu (Matoušek, 2003).

Na konci 18. století začínají evropští myslitelé odsuzovat nízký zájem o rodinu ze strany státní moci, odsuzují odkládání dětí do nalezinců a omezení počtu dětí v rodinách. Je zavedena povinná školní docházka a tím jsou děti odváděny na část dne z rodin. Ženy začínají pracovat v průmyslu, mají však horší pracovní postavení než muž. Prestiž muže začíná v rodině klesat a rodina tím ztrácí pevně daný status. Na konci 19. století přecházejí k regulované reprodukci a tím se snižuje počet dětí v rodinách (Matoušek, 2003).

Možný (1990, s. 26) ve své knize *Moderní rodina* uvádí výzkum vedený „v druhé polovině šedesátých let cambridgeskou skupinou historických demografů, vedenou Laslettem, kteří zpracovali pomocí samočinného počítače pečlivě vybraný vzorek jednoho sta lokálních sčítání lidu z let 1574 až 1821 v Anglii. Výzkum přinesl překvapující objev, kdy velikost domácností činila pouhých 4,73 osob“. Byly provedeny kontrolní vzorky v šesti zemích celé Evropy a zjistilo se, že i v Evropě se počet lidí v domácnosti pohyboval mezi čtyřmi až šesti osobami. Další analýza poté opravila jeden velký omyl, kdy se zjistilo, že více dětí bývalo ve vyšších vrstvách obyvatelstva, protože péči o děti přebíraly kojné a tím následovalo více těhotenství za sebou. Domácnosti chudých se zmenšovaly i z důvodu, že jejich děti odcházely sloužit k bohatším lidem.

Zajímavým výzkumem v souvislosti s počtem osob žijících v rodině je také otázka kojenecké úmrtnosti v rodinách. „*Novorozenecká a kojenecká úmrtnost byla opravdu vysoká, ale není ji možné přesně zjistit. Některá úmrtí novorozenců se ani nezapisovala*

do matrik. Ze statistiky, založené na údajích z matrik, však můžeme zjistit, že ze sta narozených a do matriky zapsaných dětí umíralo v českých zemích asi dvacet tři až třicet dětí dříve, nežli se dožily jednoho roku.“ (Možný, 1990, s. 33) Uvedená statistika platí pro 19. století. Celkově kojenecká úmrtnost kolísala podle toho, jak přicházela různá onemocnění a epidemie (mor, cholera). V těchto vypjatých obdobích se kojenecká úmrtnost podstatně zvyšovala. Záleželo i na oblasti, v jaké se dítě narodilo, zda to byl kraj chudý a zaostalý nebo bohatý. Úmrtnost byla také sledována mezi dětmi do patnácti let, kdy např. v Anglii byla tato úmrtnost od počátku 16. století do druhé třetiny 19. století třetinová až poloviční. „Podstatným jevem pro snížení kojenecké úmrtnosti bylo i objevení významu kojení a odklon od zlovyku předávat dítě po narození kojným, jelikož v těchto případech muselo být dítě velmi odolné, aby přežilo.“ (Možný, 1990, s. 37)

1. 3 Vývoj rodiny po roce 1989

„Mezi nejvýraznější změny reprodukčního chování obyvatelstva České republiky po roce 1989 patří hluboký pokles počtu narozených dětí a úrovně plodnosti, zvyšování průměrného věku matky při porodu a výrazný nástup podílu dětí narozených mimo manželství.“ (Svobodová, 2007, s. 7)

Z tohoto důvodu vytvořila vláda České republiky (dále jen vláda ČR) Národní koncepci pro podporu rodin s dětmi. „Vláda ČR si je plně vědoma prioritního významu rodiny jako základní jednotky společnosti a prostoru tvorby lidského kapitálu, na jejíž prosperitě závisí udržitelný rozvoj naší společnosti, rozvoj kulturní, sociální a ekonomický. Cílovou skupinou jsou rodiny s nezaopatřenými dětmi, neboť jejich vznik a fungování vyžaduje největší podporu ze strany státu.“ (MPSV, 2006, s. 3)

Tato koncepce má tři základní cíle a těmi jsou: vytvoření všestranně příznivějšího společenského klima a podmínek, odstraňování bariér a společenských tlaků, kterým jsou rodiny vystaveny a které ohrožují jejich funkčnost, podpora a posilování vědomí a celkový význam rodinných hodnot ve společnosti. Z těchto cílů plyne i několik dalších odvozených cílů:

- „Posilovat ekonomickou a sociální autonomii a tím i mezigenerační solidaritu

a soudržnost rodin tak, aby byla schopna plnit svoje přirozené funkce ve všech obdobích svého vývojového cyklu a vůči všem svým členům.“

- *„Posilovat vědomí hodnoty rodičovství a rodičovské kompetence a podporovat rodiny k vlastní zodpovědnosti za jejich funkčnost a stabilitu.“*
- *„Podporovat institut manželství jako formy života rodin s dětmi, která vykazuje vyšší míru stability, nižší výskyt sociálně-patologických jevů a současně klade nejnižší nároky na státní rozpočet, ve srovnání s ostatními formami života s dětmi.“*
- *„Věnovat pozornost rodinám se specifickou potřebou a přijímat cílená opatření, která přispějí k tomu, aby jejich členové měli rovný přístup ke vzdělání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti a nestávali se tak sociálně vyloučenými.“*
- *„Do tvorby a realizace rodinné politiky zapojit všechny dotčené aktéry – orgány státní správy i samosprávy na ústřední i místní úrovni, sociální partnery, občanský sektor, komerční sektor, odborníky, média, širokou veřejnost včetně samotných rodin tak, aby jejich spolupůsobením byly posilovány vzájemné synergické pozitivní efekty a omezeny negativní vedlejší efekty jiných politik na rodinu.“ (MPSV, 2006, s. 5)*

Dle Vlády ČR (MPSV, 2006) se současná česká rodina potýká s řadou socioekonomických překážek – např. s finanční nedostupností bydlení, s obtížemi se zapojením se na trh práce a poté s vybudováním si jisté pracovní pozice. Toto vše se pak odráží v rozhodnutí mladého páru pro založení rodiny a početí dítěte. *„Finanční situace rodin s dětmi se sice zlepšuje, nicméně zvyšující počet dětí v rodině má negativní dopad na příjem domácnosti na hlavu.“* (MPSV, 2006, s. 11) Nejhorší situace je u neúplných rodin nebo u rodin s více dětmi, kdy je systém sociálních dávek nedostatečně provázán se systémem daňové podpory. Významným předpokladem pro fungování rodin s dětmi je slučitelnost rodičovské a profesní role, kdy je sice umožněno stejné vzdělání mužů i žen, ale zatížení matek je velmi vysoké v případě, že ženy vykonávají jak roli matky, tak i výdělečnou činnost. Patrná je i nadále platová nerovnost mužů a žen. Dalším bodem koncepce rodinné politiky Vlády ČR je *„podpora rodin se třemi a více dětmi, která by měla být chápána nejen jako zdroj emočního uspokojení rodičů a investice do lidského kapitálu, ale také jako investice do budoucího společenského a ekonomického rozvoje.“* (MPSV, 2006, s. 23) Stát by měl proto

podpoře vícečetných rodin věnovat zvýšenou pozornost a výrazněji ocenit péči o děti, která je v těchto rodinách poskytována.

2 Realizované výzkumy vztahující se k tématu vícečetného rodičovství

Výzkumy vztahujícími se k tomuto tématu se nejvíce zabývá Český statistický ústav (dále jen ČSÚ) a Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (dále jen VÚPSV). Svobodová (2007) se ve svém výzkumu z roku 2007 zabývá životní situací vícedětných rodin, kde se snaží zmapovat charakteristiky a životní podmínky rodin se třemi a více dětmi. Výzkum je rozdělen do několika částí, kdy nejdříve shrnuje celkový vývoj, úroveň porodnosti a plodnosti v ČR. Zaměřila se zejména na třetí a další děti, konkrétně na oblast věku, vzdělání, rodinného stavu, národnosti a náboženského vzdělání matek. Níže jsou prezentovány jak výsledky tohoto výzkumu, tak i data z ČSÚ.

2. 1 Počet narozených dětí

V posledním desetiletí 20. století jsou charakteristické významné změny v reprodukčním chování obyvatelstva, které se nejvíce projevují v oblasti porodnosti. *„Jedná se o pokles počtu narozených dětí, zvyšování věku matek při porodu a zvyšování podílu dětí narozených mimo manželství. V letech 1991-1996 byl každoroční pokles úrovně plodnosti velmi výrazný a úhrnná plodnost (počet živě narozených dětí připadajících na jednu ženu ve věku 15-49 let) klesla z původní hodnoty 1,89 v roce 1990 na 1,19 v roce 1996. K nejvyššímu poklesu došlo mezi lety 1994-1996, kdy se počet narozených dětí snížil o celou čtvrtinu, ze 121 tis. v roce 1993 na necelých 91 tis. v roce 1996. Ve druhé polovině 90. let se situace stabilizovala na nízkých hodnotách počtu živě narozených dětí, pohybujících se okolo 90 tis. Od roku 2001 počty narozených dětí začaly pozvolna vzrůstat, v letech 2003-2005 již meziroční nárůst činil více než 4 % a v roce 2005 tak počet živě narozených dětí přesáhnul 102 tis. a úhrnná plodnost se zvýšila na hodnotu 1,28 dětí na jednu ženu.“* (Svobodová, 2007, s. 8)

Dle údajů ČSÚ (2013) se *„během ledna až září 2013 v ČR živě narodilo 80,7 tisíce dětí, o 1,3 tisíce méně než ve stejném období předchozího roku. Za nižším počtem narozených stál zejména meziroční úbytek dětí narozených ve druhém pořadí (pokles o 4,3%). Ubylo ale i dětí prvního pořadí (o 0,7%), zatímco dětí třetího a vyššího pořadí se narodilo naopak více (o 2,9%).“*

2. 2 Pořadí dětí v rodině

Svobodová (2007) se dále zabývá otázkou počtu dětí narozených do rodiny v určitém pořadí. V době, kdy klesá průměrný počet dětí v rodině a narůstá bezdětnost, se někteří odborníci začínají zabývat možností podpory rodin s více dětmi, která je jedním z nástrojů vedoucích ke zmírnění populačního úbytku a stárnutí populace. Úroveň plodnosti v naší zemi souvisí s narozením dětí druhého a vyššího pořadí. Z dlouhodobého pohledu lze říci, že dřívější model častější bezdětnosti nebo naopak většího podílu rodin s více dětmi je v současné době vystřídán bezdětnými páry nebo rodinami s méně dětmi.

„Pokles počtu narozených dětí mezi lety 1990-2005 byl patrný u všech pořadí, přičemž podíly dětí zůstávaly téměř nezměněné. Ze všech živě narozených dětí se např. v roce 2005 narodilo přibližně 49 % dětí prvního pořadí, 37 % dětí druhého pořadí, 10 % dětí třetího pořadí a zhruba 4 % dětí čtvrtého a vyšších pořadí.“ (Svobodová, 2007, s. 10)

Tab. č. 1: Živě narozené děti podle pořadí v letech 1990-2011, vybrané roky

Pořadí	1990	1993	1996	1999	2000	2001	2002	2003
Celkem	130 564	121 025	90 446	89 471	90 910	90 715	92 786	93 685
1.	62 374	58 695	42 106	43 069	43 904	43 337	44 745	45 363
2.	48 546	44 477	34 817	33 606	33 873	34 216	34 447	34 823
3.a další	19 644	17 853	13 523	12 796	13 133	13 162	13 594	13 499

Pořadí	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Celkem	97 664	102 211	105 831	114 632	119 570	118 348	117 153	108 673
1.	48 066	49 930	51 823	54 050	56 941	56 039	54 331	50 989
2.	35 669	37 993	39 038	43 400	45 291	45 206	45 514	42 156
3.a další	13 929	14 288	14 970	17 182	17 338	17 103	17 308	15 528

Zdroj: Svobodová (2007)

2. 3 Ideální a reálný počet dětí v rodině

Zajímavá je otázka ideálního počtu dětí v rodině, tzn. jaký počet dětí si lidé přejí mít, zda se jim tyto představy daří realizovat a jaké preferenci se v současné době těší model vícedětné rodiny. Výzkum provedený Centrem pro výzkum veřejného mínění v roce 2003 ukázal, že ideální je dvoudětný model rodiny – pro tento počet potomků se vyjádřily více jak dvě třetiny respondentů, rodinu se třemi dětmi považuje za ideální 23 % lidí, a to zejména lidé v důchodovém věku anebo lidé věřící (Svodová, 2007).

Svodová (2007) uvádí výzkum provedený v roce 2006 Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí v rámci projektu „Rodina, zaměstnání a vzdělání“ (dále RZV), který zjistil, že ideální počet dětí v rodině jsou dvě děti bez ohledu na skutečnost, zda rodina již nějaké dítě má, či je bezdětná. Zajímavá je také skutečnost, že se s rostoucím věkem žen mění plány a očekávání ohledně počtu dětí. Ženy se základním vzděláním preferují tři až čtyři děti v rodině, vysokoškolačky pouze jedno až dvě děti.

Tab. č. 2: *Ideální počet dětí v rodině*

Ideální počet dětí	svobodní		mladé rodiny		se školními dětmi		neúplné rodiny	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Žádné	5	1,0	2	0,4	0	0,0	6	1,3
1 dítě	47	9,0	23	4,7	26	5,5	26	5,4
2 děti	405	77,9	381	77,9	347	72,7	375	78,1
3 a více	63	12,1	83	17,0	104	21,8	73	15,2
Celkem	520	100,0	489	100,0	477	100,0	480	100,0

Zdroj: Svobodová (2007)

Ideální počty dětí ne vždy korespondují s počtem dětí, který rodina ve skutečnosti má. Dle výzkumu RZV (2006) je poměrně vysoká shoda mezi ideálním a skutečným počtem dětí zejména v rodině se dvěma dětmi. V případě rodin vícedětných není situace až tak jednoznačná jako u rodin dvoudětných. Rodiny s více dětmi by považovaly za ideální počet dětí dvě, ačkoliv jich samy mají více. Toto může být způsobeno tím, že dítě vyššího pořadí se narodilo neplánovaně, anebo také tím, že více dětí v rodině představuje vyšší finanční či jinou zátěž (Svodová, 2007).

Tab. č. 3: *Porovnání reálných a ideálních počtů dětí v rodině (v %)*

ideální počet dětí	počet dětí v rodině									
	mladé rodiny			rodiny se školními dětmi			neúplné rodiny			
	žádné	1 dítě	2 děti	3avíce	1 dítě	2 děti	3avíce	1 dítě	2 děti	3avíce
žádné	1,7	-	-	-	-	-	-	1,1	1,8	-
1 dítě	10,2	5,4	1,1	-	16,1	1,2	-	8,2	1,2	2,7
2 děti	76,2	83,2	80,3	27,3	72,0	84,0	36,4	78,6	83,4	51,4
3 a více	11,9	11,4	18,6	72,7	11,9	14,8	63,6	12,1	13,5	45,9
N	118	166	183	100	143	257	77	280	163	37

Zdroj: Svobodová (2007)

Ve výzkumu provedeném v rámci projektu RZV (2006) byla také položena zajímavá otázka: „*zda rodiče mají v současné době tolik dětí, kolik si původně přáli?*“ (Svobodová, 2007, s. 25) Odpovědi jsou zařazeny (dle Svobodové, 2007) do následující tabulky, ze které je patrné, že v rodinách se školními dětmi nebo v neúplných rodinách, kde mají více než tři děti, je počet dětí větší, než si původně přáli. V některých rodinách naopak mají méně dětí, než si původně přáli mít, a to většinou ze zdravotních důvodů jednoho nebo obou z partnerů, anebo z důvodu nevyhovujících existenčních podmínek.

Tab. č. 4: *Máte v současné době tolik dětí, kolik jste si původně přál(a)? (v %)*

	počet dětí v rodině					
	rodiny se školními dětmi			neúplné rodiny		
	1	2	3 a více	1	2	3 a více
Ano, mám tolik dětí, kolik jsem si přál(a)	49,7	84,8	51,8	31,6	80,6	42,1
Ne, mám méně dětí, ale další dítě plánujeme/čekáme	16,1	4,2	3,7	32,3	1,8	2,6
Ne, mám méně dětí a další již neplánujeme	32,3	9,5	9,9	34,3	12,7	10,5
Ne, mám více dětí, než jsem si původně přál(a)	1,9	1,5	34,6	1,7	4,8	44,7

Zdroj: Svobodová, (2007)

Další otázkou je také plánování prvního a posledního dítěte do rodiny, zda konkrétní dítě plánovali oba rodiče, nebo zda bylo neplánované, ale chtěné, nebo některé z dětí plánoval pouze některý z rodičů. Někteří rodiče se ve svých odpovědích na tyto otázky neshodli, jelikož pro jednoho z nich bylo dítě plánované a pro druhého

z páru ne. Tento výzkum byl proveden Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí a je uveden v publikaci Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus z roku 2010. „Druhé dítě bylo plánováno ve více než 70 % párů, které mají v současné době dvě děti, tedy častěji než dítě prvního pořadí. Naopak, třetí dítě (či dítě vyššího pořadí) měla v plánu jen necelá třetina partnerů, další více než třetina dvojic nicméně toto neplánované dítě uvítala.“ (Höhne et. al, 2010, s. 30)

Tab. č. 5: Plánování prvního a posledního dítěte (podle počtu dětí)

	první dítě	poslední – 2. dítě	poslední – 3. dítě
plánované oběma rodiči	60,4	71,4	31,8
neplánované, ale vítané oběma rodiči	27,1	14,3	36,4
chtěla pouze žena	1,0	1,8	4,5
chtěl pouze muž	-	0,9	4,5
nechtěl ani jeden z partnerů	0,8	-	2,3

Zdroj: Höhne et. al. (2010)

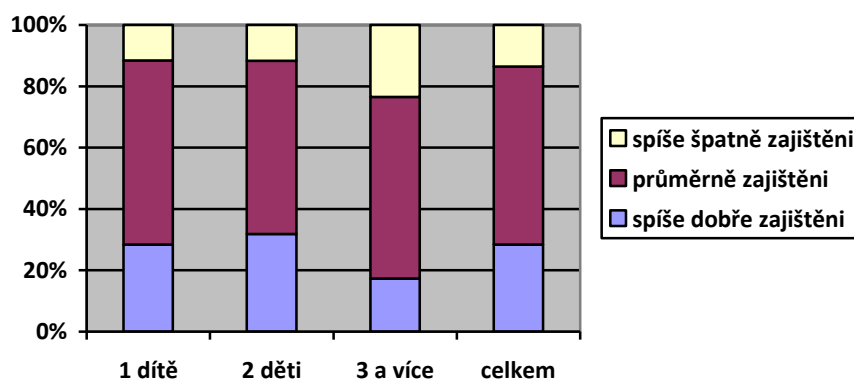
2. 4 Ekonomická situace vícedětných rodin

Svobodová (2007, s. 33) se ve své práci „Životní situace vícedětných rodin“ zabývá ekonomickou situací a celkově podmínkami vícedětných rodin. Mezi nejvýznamnější faktory patří větší finanční náročnost rodin s více dětmi. Ve většině domácností jsou ekonomicky aktivní pouze rodiče a tím se celkově snižuje počet finančních prostředků na jednoho člena rodiny, např. „čistý příjem na jednu osobu z úplné rodiny s jedním dítětem v roce 2005 byl ve výši 110 465 Kč, v rodinách se dvěma dětmi to bylo 86 167 Kč a v rodinách se třemi dětmi pouze 70 024 Kč.“

Ve vícedětných rodinách jsou příjmy ze závislé činnosti a z podnikání o něco nižší než v rodinách s menším počtem dětí, ale rodinný rozpočet se zvýšil o vyšší sociální příspěvky (přídavek na dítě, sociální příplatek, doplatek do životního minima). Důvodem nižších příjmů ze závislé činnosti a z podnikání ve vícedětných rodinách může být i skutečnost, že v těchto rodinách bývá ekonomicky aktivní pouze muž, nebo také fakt, že více dětí mají rodiny s nižším vzděláním, pro které je nižší šance získat na trhu práce lépe placené zaměstnání.

V rámci výzkumu „Rodina, zaměstnání a vzdělání“ měli dotazované rodiny subjektivně zhodnotit, jak je jejich domácnost zajištěna, zda dobře či špatně. Vícedětné rodiny, častěji než rodiny s menším počtem dětí, uvádějí, že jsou zajištěny špatně a že je jejich domácnost v podstatě chudá tzn., že vycházejí s příjmem s určitými obtížemi (Svobodová, 2007).

Graf č. 1: Materiální a finanční zajištění domácnosti podle počtu dětí (v %)

Zdroj: Svobodová (2007)

2. 5 Rodina, sféra zaměstnání a vzájemné prolínání těchto oblastí

Dalším zajímavým výzkumem z oblasti rodiny s dětmi je studie VÚPSV z roku 2010 nazvaná „Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus“, kterou provedly Höhne, Kuchařová, Svobodová, Šťastná a Žáčková. Studie je zaměřena na tři důležitá témata, a to na sféru rodiny, sféru zaměstnání a na jejich vzájemné prolínání. V této studii bylo vybráno 6 rodinných typů. Já pro tuto práci použiji pouze tři a pojmenuji je: sonda 1 – Úplná rodina se školními dětmi, sonda 2 – Neúplná rodina se závislými dětmi a sonda 3 – Rodiče dětí ve věku do šesti let (více viz Höhne et al., 2010).

Založení rodiny představuje pro většinu lidí jeden z nejdůležitějších cílů v životě, ovšem důležité jsou i některé hodnoty, které mohou představu o ideálním rodinném životě velmi ovlivnit nebo ji narušit. Tento výzkum je velmi zajímavý, neboť položené

otázky se týkají každodenního chodu rodin s větším či menším počtem dětí a všechny rodiny je řeší.

Jedna z otázek tohoto výzkumu, která byla položena, se týkala shody či rozporů mezi partnery v otázkách základních věcí partnerského a rodinného života. V úplné rodině se školními dětmi se v názorech na rodinný život shodne s partnerem 91 % dotazovaných; na přátelích a známých 85,8 %; v názorech na důležitost vzdělání 86,4 %; na způsobu, jak hospodařit s penězi, které v domácnosti mají, 84,0 %; v názorech na význam zaměstnání 83,8 %; na způsobu trávení volného času 74,0 %; v zájmech a koníčcích 67,6 %; na rozdělení domácích prací a povinností 66,5 %; na otázkách výchovy dětí 85,0 %; na tom, jaké vzdělání by měly mít děti se shodne 91,4 % dotazovaných (sonda 1).

V každé rodině se partneři zamýšlí nad tím, zda by muž a žena měli mít stejné povinnosti v péči o domácnost, nebo zda muž má rodinu zajišťovat finančně a žena se má starat o chod domácnosti. V prvním případě se stejnými povinnostmi souhlasí či spíše souhlasí 63,1 % mužů a 85,3 % žen, v druhém (muž vydělává, žena se stará) souhlasí či spíše souhlasí 67,2 % mužů a 54,1 % žen (sonda1).

Někdy se ovšem liší představy mužů a žen o spolupráci druhého z páru při péči o děti či o domácnost. Převážně ženy si přejí větší zapojení partnera do péče a výchovy dětí či pomoci v domácnosti, neboť by se 73-85 % z žen výrazně ulevilo (různé typy rodin).

Rozdělení času mezi rodinu a zaměstnání je významný prvek ve fungování každé rodiny a stává se často předmětem sporů mezi partnery. Ve výzkumu bylo zjišťováno, kolik hodin v průměru týdně tráví dotazovaní placenou prací a kolik neplacenou prací v rodině (každodenní péče o děti, výchova, péče o domácnost). *„Celkový objem času, který ženy věnují neplacené práci, je oproti mužům více než dvojnásobný (56 hod. vs. 25 hod.), zatímco v zaměstnání tráví pouze necelou pětinu méně času než muži (40 hod. vs. 47 hod. – průměr pro jednotlivé typy rodin).“* (Höhne et al., 2010, s. 33). V péči o domácnost je hlavním mezníkem přechod z bezdětné domácnosti do domácnosti, kam se narodí první dítě. Tento přechod je výrazný hlavně pro ženy (z 10,8 hod. na 16,1 hod.), ale do této činnosti se postupně zapojuje i muž (z 5,6 hod. na 7,2 hod.) – průměr pro různé typy rodin.

Zajímavé je také sledovat, zda a jak se mění pomoc mužů v domácnosti a jejich zapojení do péče o děti v souvislosti s ekonomickou činností partnerky.

Tab. č. 6: Průměrný počet hodin týdně věnovaný činnostem podle ekonomické aktivity partnerů (sonda 3)

	muž i žena EA (zaměstnanec, OSVČ, podnikatel)		muž EA (zaměstnanec, OSVČ, podnikatel), žena NEA (MD, RD, domácnost, nezaměstnaná)	
	Muž	Žena	muž	Žena
péče o děti	10,7	24,4	10,1	37,2
výchova dětí	8,9	13,4	9,8	18,6
domácnost	6,8	14,8	6,5	19,8
zájmy	7,9	5,8	8,2	5,8
zaměstnání	48,8	39,0	49,4	není uvedeno

Zdroj: Höhne et al. (2010)

Děti se věkem stávají samostatnějšími a čas věnovaný péči o ně přebírají vzdělávací instituce, tím se zkracuje počet hodin, které rodiče věnují péči o dítě. Zhruba čtvrtina matek dále uvádí, že se zkrátila doba, kterou věnovaly výchově dítěte, když bylo malé (do 4 let). Zbývající čas tráví buď v zaměstnání (47 hodin týdně muži, 40 hodin týdně ženy) anebo mají možnost využít volný čas ke svým zájmům a koníčkům (muži v průměru 8 hodin týdně, ženy 6 hodin) – sonda 3 a sonda 5.

Zaměstnání hraje v našich životech velmi významnou roli. Strach ze ztráty zaměstnání uvádí více jak třetina matek a čtvrtina otců, jelikož ztráta zaměstnání u jednoho z partnerů může velmi negativně narušit rodinný rozpočet. Nespokojenost u zaměstnání je větší u žen než u mužů. Ženy by preferovaly práci na zkrácený pracovní úvazek nebo možnost pružné pracovní doby z důvodu péče o domácnost a o děti (sonda 1).

3 Vztahy mezi sourozenci

V každé rodině, ve vícedětné to platí obzvláště, se každý den řeší nejen problémy dětí ve vzdělávacích zařízeních a další otázky týkající se běžného provozu rodiny, ale též otázky vzájemných vztahů mezi sourozenci, které se mohou velmi rychle měnit podle aktuální nálady členů rodiny.

Novák (2007, s. 9) ve své knize Sourozenecké vztahy uvádí, že sourozenectví je velmi zajímavý a zvláštní vztah, který nám je dán naším narozením. *„Patří k nejbližším, které na světě existují. Přitom se o něm příliš nemluví a nijak zvlášť nerozebírá. Mohou jej tvořit lidé shodného, ale i odlišného pohlaví. Nejde s ním učinit krátký proces.“* Je to trvalý vztah od narození do smrti. Někdy na něj musíme nějakou dobu počkat, někdy se na něj těšíme a jsme rádi, že je, ale občas nám dokáže pěkně zamotat hlavu. Každopádně se zkušenosti z těchto vztahů pozitivně promítnou v dalším životě.

Prekopová (2009, s. 19) uvádí, že: *„sourozenci mají tu velkou výhodu, že celé dětství prožívají trénink různých způsobů vzájemného sociálního chování. Naučí se přizpůsobovat jedno druhému, hájit se před sebou, trpět se, dělit se, prohrávat, ale i se vzájemně ctít, bojovat proti sobě nebo spolu proti společným nepřítelům, schovávat se jeden za druhého nebo se zastupovat a bránit, držet spolu.“*

Důležitá je také otázka, v jakém pořadí se dítě do rodiny narodilo, zda je prvorozené, druhorozené nebo další ze sourozenců. Toto pořadí specifikuje Leman (2008) ve své knize Sourozenecké konstelace takto:

prvorození (včetně jedináčků) – *„perfekcionista, spolehlivý, systematický, kritický, vážný, studijní typ, zaměřený na cíl, snažící se prosadit, obětavý, vstřícný,“* (Leman, 2008, s. 48)

druhorození (včetně prostředních dětí) – *„samotář, tichý, ostýchavý, propadá depresím, netrpělivý, agresivní, bojovník,“* (Leman, 2008, s. 89)

benjamínci (nejmladší děti, narozené jako poslední) – *„extrovertní bavič, manipuluje lidi kolem sebe, srdečný, nekomplikovaný, někdy duchem nepřítomný.“* (Leman, 2008, s. 100)

Toto pořadí ovlivňuje osobnost dítěte, výběr budoucího partnera nebo povolání.
„Typická je tendence každého z rodičů ztotožňovat se s dítětem, které se narodilo na stejné příčce sourozenecké konstelace jako on.“ (Leman, 2008, s. 35)

„O ideálním věkovém rozestupu sourozenců se spekuluje. Obvykle se – navzdory hrozící žárlivosti – uvádí rozpětí dvou až tří let. Tento věk umožňuje, že vyrůstají ve vzájemné blízkosti a prožívají společné radosti i starosti. Pokud je věkový rozdíl mezi sourozenci větší než sedm let, hovoří se z psychologického hlediska o dvou vedle sebe žijících jedináčcích.“ (Labusová, 2012)

Praktická část

4 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem tohoto výzkumu je zjistit motivaci pro rozhodnutí mít více než tři děti a zjistit, jak to ve vícedětných rodinách chodí v praktickém životě, jaké mají problémy, co všechno řeší a jak vnímají svou situaci. Pro ucelený obraz dané problematiky jsou výsledky prezentovány jako jednotlivé případové studie rodin. Následně jsou však zjištěné informace dány do souvislostí tak, aby bylo možné odpovědět na zvolené výzkumné otázky. Pro co možná největší objektivitu, pro hlubší porozumění této problematice a komparaci jednotlivých úhlů pohledu byly zvoleny rozhovory jak s matkou, tak s otcem i jedním z dětí. Ač nejsou v kvalitativním výzkumu standardní tabulky, je jich v závěru využito z důvodu přehlednosti výsledků. Nejedná se však o zobecnění, ale pouze o přehlednou strukturaci výsledků.

Otázky byly stanoveny na základě vlastní zkušenosti s vícečetnou rodinou, tzn. je možné částečné subjektivní ovlivnění, přestože byla snaha o co možná největší objektivitu. Byly stanoveny dva druhy otázek – pro rodiče (příloha č. 1) a pro děti (příloha č. 2).

V rámci bakalářské práce byly položeny tyto výzkumné otázky:

- Jaká je motivace pro vícečetné rodičovství?
- Jak vnímají vícečlennou rodinu jednotliví její členové?

5 Metodika

K vypracování praktické části jsem použila kvalitativní výzkum a vybraným designem byla vícečetná případová studie. Jak uvádí Švaříček et al. (2007, s. 97): *„Případová studie je empirickým designem, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málu případů.“*

Rozhovor

Data byla získána pomocí hloubkových rozhovorů, *„jež můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.“* (Švaříček et. al., 2007, s. 159) Jednalo se o polostrukturovaný rozhovor (viz příloha č. 1 a č. 2). Kladem tohoto typu rozhovoru je *„možnost volné, přirozené a nenucené komunikace v místech, která to při interview umožňují, je tím možnost účastníka motivovat a využít jeho zájmu následně v místech s vyšší mírou strukturace. Velkou výhodou je také možnost pokládat doplňující otázky i odpovědi, které účastník dává ne pevně strukturované podněty. Můžeme dosáhnout vyšší přesnosti a výtěžnosti než při klasickém plně strukturovaném interview.“* (Mioviský, 2006, s. 161). Rozhovory trvaly v rozmezí jedné až dvou hodin. U jednoho z dětí se jednalo pouze o půlhodinový rozhovor.

Analýza dat

Rozhovory byly nahrávány na diktafon, následně doslovně přepsány (ukázka rozhovoru viz příloha č. 3) a analyzovány. K analýze dat bylo použito otevřeného kódování, jak uvádí Švaříček (2007, s. 211): *„Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“* Pro hlubší pochopení dané problematiky získaných údajů bylo využito opakovaného poslouchání nahraných rozhovorů, neboť jak uvádí Kaufman (2010, s. 82): *„Rozhovor může být použit jako velmi účinný nástroj, kterým lze drobnohledně studovat praktické jednání.“*

Charakteristika výzkumného souboru

Vzhledem k tomu, že jde o kvalitativní šetření, případovou studii, byl předem stanoven výzkumný soubor, který tvoří tři rodiny – oba partneři a jedno z dětí. Rozhovory byly prováděny individuálně, aby bylo možné jednotlivé výpovědi respondentů porovnat, dávat do souvislostí. Celkem bylo tedy uskutečněno devět rozhovorů.

Rodina č. 1 a č. 2 má šest členů, rodina č. 3 členů sedm. Blíže jsou rodiny charakterizovány v rámci kapitoly Výsledky, a to v úvodu jednotlivých případových studií.

Vzhledem k tomu, že jsem sama matkou tří dětí, jsou následně výsledky dány (v Diskuzi a závěrečném shrnutí) do souvislosti s vlastní zkušeností.

Jména jednotlivých respondentů jsou změněna z důvodu zachování anonymity.

6 Výsledky

6. 1 Případová studie – rodina č. 1

Matka – Věra – 43 let, středoškolské vzdělání, zaměstnaná

Otec – Richard – 49 let, vysokoškolské vzdělání, zaměstnanec

1. dítě – dcera Natálie – 21 let, studentka vysoké školy

2. dítě - dcera Karolína – 18 let, studentka střední školy

3. dítě - dcera Kamila – 17 let, studentka střední školy

4. dítě - syn Petr – 14 let, žák základní školy

STRUČNÝ POPIS RODINY

Rodina č. 1 žije v malém městečku 20 km od Českých Budějovic v menším rodinném domě. Má celkem čtyři děti, z toho tři dcery a nejmladšího syna. Matka pracuje v místě bydliště, otec každý den dojíždí do zaměstnání do Českých Budějovic, kde se nachází sídlo firmy. Pracovně se pohybuje po celé České republice a na Slovensku, takže není pravidelně doma. Nejstarší dcera Natálie studuje vysokou školu v Českých Budějovicích, o tři roky mladší dcera Karolína studuje střední školu v Českých Budějovicích. Nejmladší z dcer, sedmnáctiletá Kamila, studuje střední školu v Brně a doma tráví pouze víkendy. Nejmladší z dětí, čtrnáctiletý syn Petr, navštěvuje základní školu v místě bydliště. Matka pochází ze tří dětí (je nejstarším sourozencem). Otec má pouze mladšího bratra.

VLIV PŮVODNÍ RODINY, MOTIVACE PRO VÍCEČETNÉ RODIČOVSTVÍ

Podle **otce** ho původní rodina **neovlivnila**, co se týče následného rozhodnutí mít více dětí. U **matky** to tak **jednoznačné nebylo**. Pociťuje vliv v tom, že je nejstarším dítětem svých rodičů (je ze tří dětí), z tohoto důvodu se u ní objevily pečovatelské sklony. Věděla, že chce mít ve své budoucí rodině více dětí, ovšem neměla představu kolik. K tomu, že se bude jednat o velmi početnou rodinu, dospěla až postupem času. Příchod dalšího dítěte vnímala jako samozřejmost. S dětmi byla 12 let v domácnosti,

vyhovovalo jí to, bavilo a naplňovalo. Otec naopak počet dětí v rodině nechal víceméně osudu.

Na otázku, zda byly všechny **děti plánované**, odpověděl otec, že **ne**. Zajímavá byla odpověď matky, která odpověděla, že ani jedno nebylo plánované, ale otázkou je dle ní to, co je to plánování: „*Já jsem to nikdy nepochopila – já bych řekla: chtěný – nechtěný. Ale nevím, co je to plánovaný. Když do určité doby dítě nemám, protože se to nepodařilo, tak jsem plán nesplnila?*“ Člověk si může naplánovat, že chce mít dítě, myslet si, že se to hned povede, ale to může trvat i několik let, což podle ní není plánování. Kdyby se oba rodiče **měli znovu rozhodnout**, zda chtějí mít takto velkou rodinu, **otec** řekl, že **ano**, i když je to někdy náročné. **Matka** o tomto tématu více přemýšlela, neodpověděla úplně jednoznačně: prvních dvanáct let, kdy byly děti malé, byla spokojená, sice se rodina musela ve spoustě věcí omezovat, ale měli určitou jistotu zaměstnání a nebála se, že otec rodinu neuživí. V současnosti tuto jistotu ztrácejí a má určitý strach z budoucnosti. Z této části rozhovoru bylo patrné, že podle ní má na rozhodování největší vliv **JISTOTA**. Z rozhovoru s touto respondentkou je patrné, že pokud by lidé neměli obavy o bydlení, o zaměstnání, o zabezpečení, lze předpokládat, že by byly rodiny vícečetné častěji.

VNÍMÁNÍ VÍCEČETNÉHO RODIČOVSTVÍ – POHLED RODIČŮ

Pozitiva

Jako pozitivum takto velké rodiny vnímá **otec velkou soudržnost a vzájemnou podporu**, která je dle něj potřeba. **Matka** vidí pozitiva v tom, že každý z rodiny musí být **nesobecký** a trošku **se uskrovnit**, i když z jejího pohledu je to v takto velké rodině normálním jevem. Domnívá se, že ostatní členové rodiny to tak nevnímají. Děti byly, dle její výpovědi, vychovávány k **ohleduplnosti** a k **pomoci ostatním**, i když v dnešní době se toto možná bere i jako negativní.

Negativa

Negativa, na základě rozhovoru s **otcem**, jsou **velká náročnost na toleranci jednoho k druhému** při rozdílných zájmech, ale i při normálním soužití v malém bytě. **Matka** vidí jako negativum velkou náročnost všechny **děti uživit** v době, kdy hrozí ztráta zaměstnání, kdy je nedostatečná podpora ze strany státu, kdy nejsou jistoty

toho, že bude mít peníze na zaplacení nájmu, kdy není (dle jejího názoru) žádný záchranný program v případě ztráty zaměstnání. Je to pro ni **velký psychický tlak**. Opět se zde tedy objevuje akcentování pocitu jistoty, který se evidentně promítá do všech oblastí v souvislosti s vícečetným rodičovstvím.

Partnerský vztah

Důležitá je i otázka vnímání partnera. Otec matku vnímá sice jako občas svéhlavou, ale může se na ni za všech okolností spolehnout, svěřit se jí a má ji rád. Matka to vidí tak, že když má člověk velkou rodinu, tak se do všeho musí zapojit oba rodiče. V prvních dvanácti letech se starala o výchovu pouze ona, vše zařizovala, vozila děti na kroužky a podřídila tomu skoro všechn svůj čas, zatímco otec chodil do práce, aby rodinu finančně zabezpečil. Z toho lze usuzovat, že matka je v rodině tím, kdo ji řídí, na koho klade tento stav vyšší nároky. I otec však pociťoval stres (možným důvodem je jeho absence při výchově dětí – důsledky jsou uvedeny níže, dále nutnost rodinu finančně zabezpečit). Matka zmiňovala občasný pocit vyhoření. V současné době ví, že se na něj může spolehnout, potřebuje ho jednak jako psychickou podporu, tak ale i na fyzické práce v souvislosti s životem v rodinném domě na malém městečku.

Chod domácnosti, rodiny

Každodenní chod domácnosti zvládá tato rodina bez větších komplikací. Každý má své vlastní povinnosti, které jsou však v případě vícečetné rodiny komplikovaněji koordinovatelné (obzvláště v případě, kdy jsou děti malé). V současné době už rodina nemusí řešit otázku pomoci s péčí o děti a s jejich hlídáním, jelikož jsou děti velké a samostatné. I v době, kdy byly děti malé, však rodiče využívali k hlídání dětí prarodičů a cizích lidí jen výjimečně. Narození většího počtu dětí se samozřejmě odráží i do zaměstnání. Jak bylo zmíněno výše, otec – aby zabezpečil rodinu – věnoval práci více času. Matka naopak – díky vícečetnému rodičovství – delší dobu do práce nenastoupila (byla s dětmi 12 let doma). Do zaměstnání nastoupila, až když bylo nejmladšímu dítěti pět let. Jako důvod uvedla prevenci před komplikacemi spojenými s nástupem dítěte do mateřské školy a časté nemocnosti, což si při svém zaměstnání nemohla dovolit.

Důležitou otázkou velké rodiny je doprava do škol, do zaměstnání, nutnost většího počtu aut v domácnosti. Matka k tomuto tématu sdělila, že by se jí pomalu vyplatilo platit nájem nějaké nemovitosti v Českých Budějovicích, jelikož když sečte náklady na

dojíždění, tento nájem by pokryly. Každý den dojíždí z rodiny čtyři její členové, přičemž od příštího roku k nim přibude další. Děti využívají k dopravě do škol buď autobus, nebo vlak, otec jezdí do zaměstnání každý den autem. V rodině je nutností mít dvě auta. Jedno je větší, přizpůsobené počtu členů rodiny, druhé menší, pro případ, že nejede rodina v plném počtu.

Dle otce je ekonomická situace rodiny dobrá, dokáží si zajistit potřeby rodiny na úrovni, kterou k životu potřebují. Matka vnímá ekonomickou situaci vícedětné rodiny jako velmi finančně náročnou a chybí jí pocit jistoty.

V každé rodině se někdy vyskytnou situace, které je potřeba nějak řešit, a proto mě zajímalo, jak tyto vypjaté situace řeší v jednotlivých rodinách. Otec uvedl, že to bývá náročné a komplikované, ale že těchto situací není mnoho a že se vždycky dokáží nějak domluvit. Dle názoru matky nejsou typickou rodinou, neboť prvních dvanáct let děti vychovávala sama a když se nyní chce otec zapojit do výchovy, hlavně syna, tak vznikají velmi konfliktní situace, protože neví, jak některé situace řešit. Uvádí, že hlavní je být spravedlivým rodičem. Matka má ve výchově nějakou vizi, neřeší malichernosti, občas mají v této souvislosti s otcem konflikty kvůli rozdílným názorům, které je nutné vzájemně řešit.

Další zajímavou otázkou u početné rodiny je možnost aktivního trávení volného času. Dle názoru rodičů moc volného času rodina nemá, ale snaží se užít si dovolenou v létě na horách nebo o Vánocích. U matky byl problém v osamostatňování dětí a způsobu, jak si svou samostatnost prosazovaly. Nemohla smířit s tím, že jí najednou přestávají potřebovat. Objevoval se u ní syndrom prázdného hnízda. V současné době se s tímto stavem srovnala a život si naplnila svými zájmy a relaxací v podobě tance. Je ráda, když může být doma sama a mít své koníčky. Otec naopak sám rád není. Pokud má nějaký volný čas, využívá jej ke svým zájmům, duchovním praktikám nebo sportu.

V souvislosti s chodem rodiny je potřebné zmínit téma vztahů mezi sourozenci, které není rozhodně jednoduché, zvláště pokud jsou v rodině tři dcery a jen jeden syn, tedy rozdíl mezi ženským a mužským světem. Matka sděluje, že dokud byly děti malé, vycházely spolu bez větších problémů, ale když začaly vyrůstat, objevily se mezi nimi neshody. Vše je umocněno tím, že je jich více na malém prostoru a že spolu musí nějak vycházet. Dle otce mezi nimi občas zavládne rivalita, ale na pozadí je cítit vzájemná

láska. Občas si někdo z dětí připadá v nevýhodě, nejstarší z pocitu rivality, prosazení se a nejmladší například se z toho důvodu, že na něj již nezbyvají peníze, i když se rodiče snaží nedělat rozdíly.

VNÍMÁNÍ VÍCEČETNÉ RODINY – POHLED DÍTĚTE

Dcera Karolína v rozhovoru uvedla, že se jí v takto velké rodině **žije normálně**, že je na to zvyklá a ani si to nedokáže jinak představit. **Klady** vidí v tom, že si měla vždycky **s kým hrát**, zvykla si na kolektiv dětí, nikde **se nestyděla**. Velká rodina jí naučila určité **skromnosti** a vážit si toho, co má. **Zápory** vidí v tom, že je jich doma „prostě moc“ a občas každému **chybí soukromí**. **Rodiče na ni nemají čas vždy**, když by zrovna potřebovala (řeší např. právě některého ze sourozenců). V rodině by **změnila** to, aby měli **větší dům** a tím i **větší soukromí** a **zrušila by občasně hádky**. Chybí jí možnost studia v zahraničí, díky **nelehké ekonomické situaci** to dle jejího názoru zřejmě nepůjde. **Baví** jí tanec, čtení, kreslení, cestování nebo německý jazyk. Chtěla by jít studovat práva do Německa, ale zřejmě z finančních důvodů zůstane v České republice. **Vztah s rodiči** hodnotí jako „**poměrně dobrý**“ a se **sourozenci** tím, jak vyrůstají, tak se vztahy lepší. **Rodiče** se snaží být ke všem sourozencům **spravedliví**, ale když byla mladší, tak ji mrzelo, když si rodiče víc všímali ostatních sourozenců. **Dokáže si představit** situaci, že by se od rodiny **odstěhovala**, hlavně kvůli **studiu a soukromí**. Dle jejího názoru **nikdo** ze sourozenců **nezneužívá** svého **postavení v rodině**, alespoň ne záměrně. Je **spokojená** s tím, že je jejich rodina takto **početná**, domnívá se, že sama by se nudila.

6. 2 Případová studie – rodina č. 2

Matka – Jana – 47 let, vysokoškolské vzdělání, nezaměstnaná – po MD

Otec – Miroslav – 47 let, vysokoškolské vzdělání, zaměstnanec

1. dítě - syn Jan – 25 let, student vysoké školy

2. dítě – dcera Pavla – 22 let, studentka vysoké školy

3. dítě – dcera Eva – 17 let, studentka gymnázia

4. dítě – syn Jakub – 3 roky let, mateřská škola

STRUČNÝ POPIS RODINY

Druhá rodina žije v rodinném domě v Českých Budějovicích spolu s rodiči otce. Má celkem čtyři děti, dvě dcery a dva syny. Matce před několika měsíci skončila rodičovská dovolená. Nejmladší syn Jakub začal chodit do mateřské školy. Matka je v současné době nezaměstnaná, hledá práci. Dvě nejstarší děti studují na vysoké škole, syn Jan v Praze, dcera Pavla v Brně a domů jezdí jen na víkendy. Nejmladší dcera Eva studuje gymnázium v Českých Budějovicích. Otec Miroslav pracuje též v Českých Budějovicích.

VLIV PŮVODNÍ RODINY, MOTIVACE PRO VÍCEČETNÉ RODIČOVSTVÍ

Matka pochází ze dvou sourozenců a má mladšího bratra. Otec má staršího bratra. Dle názoru **matky postavení v původních rodinách** trochu **ovlivňuje celkový pohled na výchovu dětí** (viz. Diskuze). **Otec** uvádí, že **vztahy v původní** rodině byly **pěkné**, vyrůstal ještě s bratranci, a to ho zřejmě **ovlivnilo v rozhodnutí** mít větší rodinu. **Matka** k této otázce sdělila: „*Mě spíš **ovlivnilo**, než naše rodina to, že moje babička i moje prarabeta, které se o nás staraly v dětství, pracovaly ve školce a mně se to moc líbilo, já jsem tam chodila, protože jsem sama nechodila do školky, tak mě tam brávaly s sebou, že jim budu **pomáhat a mě to hrozně bavilo**. Já jsem ty malé děti vždycky brala, říkala jsem si, jak jsou ty malé děti perfektní, a neuznávám, no to se nedá tak říct, ale neuznávám rodiny s jedním dítětem, nechápu to, proč některé rodiny mají jen jedno dítě, samozřejmě pokud to tam neklape, tak je to jasné. Ale představa pro mě, že bychom teď měli pouze jedno dítě nebo dvě, tak je to šílený. Kdybychom teď měli ty dvě děti*

odrostlé a představa, že tu budeme sedět s manželem sami, tak to je šílený. **My**, už když jsme **spolu chodili**, tak jsme o tom mluvili, že **budeme mít víc dětí**, tak pět dětí, ale to nám bylo šestnáct.“ **Matka i otec** uvádějí, že **plánované** jsou **jen některé** z dětí.

VNÍMÁNÍ VÍCEČETNÉHO RODIČOVSTVÍ – POHLED RODIČŮ

Pozitiva

Pozitiva takto velké rodiny vidí **matka** v tom, že se **stále něco děje**, že pořád někdo něco potřebuje a to „**ji udržuje stále v bdělosti**“. **Otec** k tomu sděluje, že: „*musím být neustále ve střehu a tím pádem mě to udržuje v psychické kondici, nemám čas upadnout do žádné deprese ani melancholie.*“

Negativa

Jako negativní vnímá **otec** velkou **finanční náročnost**. Pro **matku** je „*velké negativum to, že se pořád musí tolik vařit. To mně jednoduše vadí. Ale je to takhle. Kdybych chodila do práce a vařila jen večere a o víkendech, tak to by mi nevadilo. Ale vzhledem k tomu, že jsem, čerstvě po mateřské a vařila jsem celé ty tři roky každý den. Kdyby to byly jen ty večere... Ale taky je něco jiného, když máš všechny čtyři děti jako schůdky za sebou, tak to nějakou dobu děláš a pak máš klid, ale takhle nejdřív dvě děti, pauza klídek, pak další a zase vaříš, pak další a pořád dokola a to mě už prostě nebaví.*“

Partnerský vztah

Zajímavá byla otázka, jak manželé vnímají jeden druhého. **Otec** sděluje, že se na manželku může ve všem spolehnout, bez ní by rodina nefungovala, celou ji organizačně zabezpečuje. Může se jí svěřit a radí se s ní o důležitých rozhodnutích. **Matka** se na otce může spolehnout v otázce finančního zajištění rodiny, ale celkový chod domácnosti řeší ona sama z důvodu velké pracovní vytíženosti manžela. Vyzdvihuje jeho schopnost naslouchat a poradit.

Chod domácnosti, rodiny

Každodenní chod domácnosti má na starosti převážně **matka**, o víkendech, kdy se vrací starší děti ze škol, pomáhají ony. Nejmladší dcera pomáhá s hlídáním nejmladšího bratra v rámci svých časových možností. Pomoc prarodičů se snaží všichni využívat co nejméně, neboť **matka** zastává názor, že i oni mají právo na svůj soukromý život. Prarodiče mají navíc odlišný názor na výchovu.

K dopravě využívá rodina dvě auta, otec jezdí jedním do zaměstnání, matka vozí nejmladšího syna do mateřské školy. Ostatní děti využívají k dopravě do škol autobusy.

Ekonomickou situaci rodiny vnímají oba manželé velmi dobře. Mohou si dovolit letní i zimní společnou dovolenou, dvě děti studují na vysokých školách, všichni mají své koníčky, což je finančně náročné a přesto se mají dobře. Dle názorů matky je to v dnešní době neobvyklé, neboť ví, že některé rodiny žijí na pokraji chudoby.

Narození většího počtu dětí se samozřejmě odráží i v oblasti zaměstnání. Otce to nijak neovlivnilo, ale matka tuto situaci vnímá odlišně. U ní je otázka zaměstnání nyní prioritou a narození dětí její kariéru ovlivnilo velmi významně: *„V podstatě kdybych neměla ty děti, tak dneska jsem někde úplně jinde, že jo. Jednak člověk úplně zblbne a nějak si to teď nedokážu úplně představit. Víš co, po Evče to bylo úplně v pohodě, já si vždycky všechno maluju tak růžově. Evča byla i sama o sobě pohodová, kdežto tady malej je furt samej problém – od mala nespí, neobléká se, je mu všechno jedno. Po Evče jsem dostala práci na zkrácený úvazek a to je myslím ideální. Matka má na otázku možnosti návratu do zaměstnání a vyplácení sociálních dávek tento názor: „Je to tu všechno tak blbě nastavený. Já si myslím, proč platit matkám tři roky, čtyři roky, když by si mohly zvolit zkrácený pracovní úvazek třeba dvě hodiny denně. Každá matka by to uvítala, nevypadly by z pracovního procesu, to hlídání by si nějak zařídily. Víím, že pro toho zaměstnavatele by to nebylo jednoduchý, ale podle mě stát za ty dávky vyhazuje takových peněz, tak by mohl dát nějaké úlevy tomu zaměstnavateli nebo něco v tom smyslu. Tohle je prostě strašnej systém a stát by mohl na těch dávkách ušetřit. Ještě že nemám profesi jako je advokát nebo doktor, protože pak by mi ujel vlak. Mám kamarádku, která je advokátkou, má rok a půl starou holčičku a ta v podstatě byla doma jen v šestinedělí. Takhle je v tom zapřažen i tatínek a to se mi líbí, je to taky jeho dítě. Takhle to mají chlapi v tomhle jednodušší, že se jich mateřská manželky vůbec nedotkne, co se týče postavení v zaměstnání.“*

V každé rodině se někdy naskytne situace, které je potřeba nějak řešit, a proto mě zajímalo, jak tyto vypjaté situace řeší v jednotlivých rodinách. Matka uvádí, že se na řešení obtížných situací dokáží domluvit, i když mají občas rozdílné názory. Ona je oproti manželovi nedůsledná. On domluvené věci dodržuje. Otec vidí možnou příčinu

manželčiny benevolentnosti v tom, že je citlivá a snadno podléhá prosbám dětí. Byly mi sděleny konkrétní vypjaté situace v rodině a postup jejich řešení.

Celá rodina tráví společně letní a zimní dovolenou. Otec je velmi pracovně vytížen, většinou pracuje i po příchodu ze zaměstnání domů. Svou psychickou pohodu si udržuje svými koníčky, na které si čas vždy najde. Matka moc volného času nemá, přiznává se, že neumí relaxovat, je to pro ni ztráta času. Vede děti v zájmovém kroužku, učí se angličtinu a navštěvuje se psem kynologický klub, což ji naplňuje. Společné zájmy s otcem mají minimální. Rozdíl vidí též v mužském a ženském přístupu ke koníčkům: „Ty, když si budeš chtít někam vyjít, tak budeš přemýšlet, jestli je to všechno zabezpečený. Ale chlapi, ti to mají tak, že si řeknou, že se budou věnovat svému koníčku-tak jdou.“

Další oblíbené téma je téma vztahů mezi sourozenci. Dle názorů matky mají děti dobré vztahy, ale občas se projevuje soupeření mezi dvěma nejstaršími dětmi. Přesto se Jan s Pavlou rádi starají o mladší sourozence, občas jim něco koupí, nebo si s nimi hrají. Matka se snaží spory moc neřešit, většinou se vyřeší samy od sebe. Málokdy se dojde přímo k počátku problému, každé z dětí má svou pravdu. Otec si také myslí, že vztahy mezi jejich dětmi jsou vcelku v pořádku, i když nějaké spory bývají. Oba rodiče uvedli, že tím, kdo v jejich rodině provokuje, je nejmladší syn Jakub, který přesně ví, jak na každého zapůsobit. V nevýhodě se cítí být dle obou rodičů nejstarší syn, i když podle nich k tomu nemá pádné důvody.

Doma se moc nehádají, občas je v rodině velký hluk způsobený rozličnými zájmy dětí (sledování televize, hlasitá hudba, hra na hudební nástroje) a tyto situace někdy bývají psychicky velmi náročné. Stres zažívá matka převážně s nejmladším synem, který je tvrdohlavý a prosazuje se.

VNÍMÁNÍ VÍCEČETNÉ RODINY – POHLED DÍTĚTE

Dcera Eva v rozhovoru uvedla, že se jí v takto velké rodině **žije normálně**. Zpočátku, když byla malá, točilo vše kolem ní, to byly doma celkem tři děti. Poté co se narodil nejmladší syn, tak je to všechno klidnější, protože nejsou přes týden všichni doma. Jako **klady** vidí to, že se doma **nikdy nenudí, všichni spolu mluví** a je to **příjemnější**. **Negativa** vidí v občasných **hádkách**, kdy vzniká **napětí** a **v malém**

soukromí. V rodině by skoro nic *neměnila, možná* jen to, *aby byl otec častěji doma*. V podstatě jí *nic nechybí*. *Baví* ji *tancování, matematika*. Dle jejího názoru jí *nejde zpěv*. *Chtěla by být právníčkou* nebo by si s kamarádkou otevřely cukrárnu, ale to bere jako momentální nápad a vtip. Se *sourozenci* i s *rodiči* má prý *dobré vztahy*. Rodiče jsou na starší sourozence přísnější než na ni, ale je to dáno tím, že oni jsou již dospělí. Na Jakuba jsou mírnější a leccos mu koupí, když si něco přeje. Z domova by jen tak *neodešla* nebo *neutekla*, ale pokud by měla *příležitost* třeba ke studiu, tak by jí *využila*, i když ví, že by se jí stýskalo. Svého postavení v rodině využívá hlavně Jakub, který si vše vyvzteká. *Klady* velké rodiny vidí v tom, že *není sama*. Pokud by měla být jedináčkem, myslí si, že by byla pozornost rodičů přesunuta pouze na ni a tento stav by jí nevyhovoval.

6. 3 Případová studie – rodina č. 3

Matka – Alice – 39 let, vysokoškolské vzdělání, RD

Otec – Marek – 40 let, vyučen, zaměstnanec

1. dítě – syn Pavel – 21 let, student vysoké školy

2. dítě – dcera Klára – 13 let, žákyně základní školy

3. dítě – syn Jiří – 11 let, žák základní školy

4. dítě – syn Vojtěch – 7 let, žák základní školy

5. dítě – syn Martin – 2,5 roku

STRUČNÝ POPIS RODINY

Třetí rodina žije na vesnici 21 km od Českých Budějovic v rodinném domě spolu s otcovou matkou, která má v přízemí svůj menší byt. Tato rodina má celkem pět dětí, čtyři syny a jednu dceru, přičemž nejstarší syn má jiného biologického otce. Otec každý den dojíždí do zaměstnání do Českých Budějovic, kde tři děti (Klára, Jiří a Vojtěch) navštěvují základní školu. Nejstarší syn Pavel studuje vysokou školu v Liberci a dojíždí domů na víkendy.

VLIV PŮVODNÍ RODINY, MOTIVACE PRO VÍCEČETNÉ RODIČOVSTVÍ

Matka pochází ze tří sourozenců, je **prostředním** dítětem, má o dva roky starší sestru a o dva roky mladšího bratra. **Otec** má pouze výrazně staršího bratra, tudíž byl vychováván jako jedináček. **Oba** uvádějí, že v rozhodnutí mít více dětí je **původní rodina neovlivnila**. K tomuto rozhodnutí dospěli až **postupem času**.

Dle **otce** byly všechny **děti plánované**, dle **matky nebyl** plánovaný pouze **nejstarší syn**, který má jiného biologického otce. **Oba** uvádějí, že by se znovu **rozhodli** pro takto velkou rodinu, **dle matky** je to **DÁNO SPOKOJENOSTÍ V PARTNERSTVÍ**.

VNÍMÁNÍ VÍCEČETNÉHO RODIČOVSTVÍ – POHLED RODIČŮ

Pozitiva

Jako pozitivní vidí **matka** i **otec** skutečnost, že **děti od sebe vzájemně čerpají**, mladší se učí od starších.

Negativa

Negativní je dle **matky** nutnost **nákupu většího auta**, přizpůsobeného počtu členů rodiny, dále **velký hluk** spojený s počtem členů v domácnosti a dle jejího názoru se další negativa projeví po nástupu dětí na vysoké školy – **finanční náročnost**. **Otec** k tomuto tématu uvedl, cituji: „*Ten rambajs no a to, že všichni nedrží až tak pospolu, jak by si člověk představoval. Myslím si, že bychom měli víc držet jako rodina. Když řeknu, že pojedeme na výlet, tak myslím, že celá rodina a ne, že se všichni rozprchnou. Včera jsem zrovna prohlásil, že si zase nafouknu tu závodku a začnu zase jezdit sám na kole. Je to těžký je teď stmelit, oni mají každý jiný zájem a teď hlavně ty počítače. Já jsem se musel hodně učit, že s námi někdo z nich nepojede, dělá mi to dost problémy se s tím smířit, ale zjistil jsem, že když budeme někoho nutit a pojedou proti své vůli, tak nám ten výlet akorát zkazí svou náladou. Nejlepší je, když mám s sebou jen jednoho a tomu se můžu věnovat. Potřeboval bych tak sedm týdnů dovolený, na každého bych měl týden a jen se každému věnoval zvlášť. Když jdu s jedním, tam si s ním můžu popovídat, můžu mu něco sdělit, můžu ho někam zaměřit, směrem, který ho zajímá. Ještě je horší, že když jdeš se všema, tak musíš jakoby v sobě přepínat mezi vzdělaností dětí. Jinak se budeš bavit s nejstarším a jinak s malinkým. Zase je ještě jedna nevýhoda, že člověk by si třeba hrál s těma staršíma, vzal by si nějakou hru, ale přiběhne ten*

nejmladší, zase to začne kazit. Takže nechci, aby tam byl nějaký rambajs, tak si začnu hrát s tím menším a odbejvám ty větší.“

Partnerský vztah

Matka vnímá otce jako spolehlivého, pracovitého a jako svou oporu. Otec uvádí, že jsou s manželkou každý jiný, takže občas vznikají nedorozumění, která se oba snaží řešit.

Chod domácnosti, rodiny

Každodenní chod rodiny zvládají všichni bez větších komplikací, každé z dětí má přiděleny nějaké úkoly, které si plní. Největší pracovní vytížení je na rodičích. S hlídáním menších dětí pomáhají prarodiče, občas pomohou nejstarší sourozenci.

Rodina má dvě auta, jedním větším jezdí převážně matka, nebo jej využívají k rodinným výletům. Menším autem jezdí otec s dětmi do zaměstnání a do školy. Domů jezdí děti autobusem nebo s otcem autem. Dojíždění různě kombinují s ohledem na ekonomičnost provozu.

Ekonomickou situaci vnímá matka poměrně dobře, děti vnímá jako skromné. Největší výdaje má rodina za potraviny. Otec by měl rád větší finanční rezervu, pro pocit větší jistoty.

Narození dětí nijak neovlivnilo zaměstnání otce. Matka uvádí: *„No, já je mám postupně, když jsem se měla vrátit po Vojtovi, tak jsem dostala výpověď pro nadbytečnost, takže jsem se ani vlastně nikam nevracela. Jediný, kdy jsem to nějak pocítila, bylo po první mateřský, to jsem si připadala, jak prašivej pes, ale jinak když jsem hledala po třetím nebo po čtvrtém nějakou práci, tak mi to tak nepřišlo. Uvidíme, co bude teď, až si budu hledat místo, jak se to promítne. Takže zatím nijak zvlášť.“*

Ve vypjatých situacích jedná matka občas impulsivně, a to i poté, co absolvovala některá školení zaměřená na tuto problematiku. Pokud se nějaký problém v rodině vyskytne, řeší jej manželé bez přítomnosti dětí a po vzájemné domluvě.

Volný čas tráví rodina společně. V létě jezdí již několik let na rodinný tábor, poté děti na tábory dle svých zájmů. Otec uvedl, že byl nedávno po dlouhé době sám dvě hodiny doma a užíval si, jaký je v domě klid. Moc času na své zájmy nemá: *„Pracuju, ale nenechají mě. Buduju své projekty neustále, což finančně vyčerpává. U práce se dá relaxovat, což někdo nemůže pochopit. Manželka má svojí vanu – jako relax a já když*

bych chtěl relaxovat, tak to nejde. Musím počkat, až malej usne a on usíná, až je úplná tma. Takže já tím, že pracuju buď na zahradě nebo v dílně, tak vlastně relaxuju a odreagovávám se od všech stresů. Přestanu úplně myslet a vypnu.“ Matka si čas na své zájmy a koníčky udělá.

Vztahy mezi sourozenci jsou dle matky relativně dobré. Uvědomuje si to hlavně v situacích, kdy je některé z dětí nepřítomné a ostatní sourozenci mají o něj zájem. Občas se děti hádají, některé hádky však nemají řešení a není dobré do nich vstupovat. Jako provokatér ji napadl třetí syn, který je nadměrně inteligentní a své inteligence zneužívá. V nevýhodě se zřejmě cítí být dcera, která se snaží přebírat rodičovské kompetence, a poté vznikají spory. Otec vnímá vztahy takto: *„Ty mladší si vždycky dělají ostřejší ramena, aby si to vymohli na těch větších, větší práva, víc hraček, s tímhle si budu hrát já. Někdy k tomu sice potřebují rozhodčího, ale dobrý.“* Nikdo z dětí podle něj není provokatérem, v nevýhodě se cítí být dcera. Při vyhocené situaci se snaží otec za každou cenu ovládnout.

VNÍMÁNÍ VÍCEČETNÉ RODINY – POHLED DÍTĚTE

Syn Jiří byl velmi málomluvný. V takto velké rodině se mu ***žije normálně***, někdy je toho moc. Jako ***pozitivní*** vidí to, že si má s kým ***hrát*** a ***povídat*** a ***negativní*** pro něj ***nic*** není. V rodině by ***neměnil nic*** a prý mu také ***nic nechybí***. ***Baví*** ho ***házená, hry na počítači*** a neví, čím by chtěl být. ***Vztahy*** s rodiči a se svými sourozenci prý má ***dobré*** a nic mu nevadí. Zároveň si myslí, že ***rodiče*** jsou ke všem ***spravedliví***. ***Nechtěl*** by bydlet ***jinde*** a ***nikdo*** prý ***nezneužívá*** postavení v rodině. Život ve velké rodině se mu ***líbí***.

6. 4 Shrnutí

Výsledky z tohoto výzkumu jsem se snažila přehledně srovnat do následujících tabulek. V první tabulce jsou uvedeny výzkumné otázky a odpovědi, které jsem rozlišila dle odpovědí matek a otců. V další tabulce jsou porovnány odpovědi všech dětí.

Tab. č. 7: *Odpovědi rodičů*

Jaká byla Vaše původní rodina (počet členů, vztahy...)?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Vztahy pěkné	Vztahy pěkné
Rodina č. 2	Vztahy pěkné	Vztahy pěkné
Rodina č. 3	Sourozenec, vztahy špatné	Starší bratr, jedináček
Čím Vás původní rodina ovlivnila (jestli vůbec), že jste se rozhodl (a) mít více dětí?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Vzor v rodičích	Neovlivněn
Rodina č. 2	Vliv příbuzných	Ovlivněn velkou rodinou
Rodina č. 3	Neovlivněna	Neovlivněn
Chtěl (a) jste v životě mít více dětí anebo jste k tomu dospěl (a) postupem času?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Postupné rozhodnutí	Postupné rozhodnutí
Rodina č. 2	Přání vícedětné rodiny	Přání vícedětné rodiny
Rodina č. 3	Postupné rozhodnutí	Postupné rozhodnutí
Dle Vašeho názoru chtěl mít partner (ka) také tak početnou rodinu?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Nějaké děti ano	Chtěla – životní poslání
Rodina č. 2	Chtěla – radost z dětí	Chtěla – radost z dětí
Rodina č. 3	Méně než otec	Více než matka
Jaká jsou podle Vás pozitiva a negativa takového soužití (velké rodiny)?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	+ ohleduplnost, skromnost - finanční náročnost	+ soudržnost, podpora - náročnost na toleranci
Rodina č. 2	+ neustálá činnost - nutnost vaření	+ udržení psychické kondice - finanční stránka

Rodina č. 3	+ vzájemné ovlivňování - nutnost více aut, hluk	+ vzájemné ovlivňování - malá soudržnost rodiny
Byly všechny děti plánované?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Plán? Chtěné	Žádné z dětí
Rodina č. 2	Pouze některé	Pouze některé
Rodina č. 3	Kromě prvního (otec jiný)	Všechny
Kdybyste se měl (a) znovu rozhodnout, rozhodl (a) byste znovu pro tak velkou rodinu?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Základem je jistota	Ano – zajímavá zkušenost
Rodina č. 2	Ano – určitě	Ano – zajímavá zkušenost
Rodina č. 3	Ano – s tímto partnerem	Ano - určitě
Jak vnímáte svého partnera?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Relativně dobře	Spolehlivá
Rodina č. 2	Vyslechne, poradí	Spolehlivá
Rodina č. 3	Spolehlivý, opora	Rozdílné vlastnosti
Jak vnímáte ekonomickou situaci rodiny?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	V rámci možností	Uspokojivá
Rodina č. 2	Dobrá	Dobrá
Rodina č. 3	Dobrá	Uspokojivá
Jak zvládáte každodenní chod domácnosti?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Dle možností členů rodiny	Dle možností členů rodiny
Rodina č. 2	Organizačně dobře	Manželka vše zařizuje
Rodina č. 3	Dle možností členů rodiny	Dle možností členů rodiny
Pomáhá někdo další s péčí o děti, s hlídáním, s výchovou.....?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Již není potřeba	Již není potřeba
Rodina č. 2	Prarodiče, sourozenci	Prarodiče, sourozenci
Rodina č. 3	Prarodiče, sourozenci	Prarodiče, sourozenci
Doprava do škol, zaměstnání, nutnost více aut v domácnosti		

	Matka	Otec
Rodina č. 1	Nutnost dvou aut	Nutnost dvou aut
Rodina č. 2	Nutnost dvou aut	Nutnost dvou aut
Rodina č. 3	Nutnost dvou aut	Nutnost dvou aut
Jak ovlivnilo narození dětí Vaše zaměstnání nebo návrat do zaměstnání?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Velmi, byla v domácnosti	Neovlivnilo
Rodina č. 2	Velmi, nyní nezaměstnaná	Neovlivnilo
Rodina č. 3	Zatím minimálně	Neovlivnilo
Jak dokážete s partnerem řešit vypjaté situace, jak je vnímáte?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Vzájemná domluva	Vzájemná domluva
Rodina č. 2	Vzájemná domluva	Vzájemná domluva
Rodina č. 3	Vzájemná domluva	Vzájemná domluva
Možnost aktivního trávení volného času (zájmy, koníčky, dovolená, tábory pro děti)		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Společné výlety - fin.stránka	Společná dovolená
Rodina č. 2	Společná dovolená	Společná dovolená
Rodina č. 3	Společná dovolená	Společná dovolená
Jste rád (a) když jste občas sama doma?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Ano – relaxace, klid	Ne - nemám rád samotu
Rodina č. 2	Ano – relaxace, klid	Ano - relaxace, klid
Rodina č. 3	Ano – relaxace, klid	Ano - relaxace, klid
Máte vůbec čas na své zájmy?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Ano, děti samostatné	Minimálně
Rodina č. 2	Ano, nutnost uvolnění	Vyšetří si jej
Rodina č. 3	Ano, nutnost uvolnění	Minimálně
Co děláte pro udržení psychické pohody?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Tanec, přátelé	Duchovní praktiky, sport
Rodina č. 2	Procházky se psem	Relaxace
Rodina č. 3	Relaxace ve vaně, sudoku	Práce, dle svých zájmů

Jak vnímáte vztahy mezi sourozenci?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Menší spory	Rivalita, ale vzájem. láska
Rodina č. 2	Vztahy dobré	Rivalita, ale vzájem. láska
Rodina č. 3	Vztahy dobré	Občasná rivalita
Jak řešíte spory mezi sourozenci – hádky, rvačky....?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Domluvou	Pochopení příčiny sporu
Rodina č. 2	Minimálním zasahováním	Straněním dcerám
Rodina č. 3	Vstoupením do sporu	Vstoupením do sporu
Je někdo z vašich dětí vyloženě provokatér a narušuje vztahy mezi sourozenci?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Ne záměrně	Ne záměrně
Rodina č. 2	Oba synové	Nejmladší syn
Rodina č. 3	Čtvrté dítě - syn Vojtěch	Nikdo
Cítí se některé z dětí být v nevýhodě?		
	Matka	Otec
Rodina č. 1	Všechny dle pořadí narození	Nikdo není v nevýhodě
Rodina č. 2	Nejstarší syn	Zřejmě nejstarší syn
Rodina č. 3	Zřejmě naše jediná dcera	Zřejmě naše jediná dcera

Tab. č. 8: Odpovědi dětí

Jak se ti žije v takto velké rodině?	
Karolína	Změna v důsledku věku – zvyk na situaci, přizpůsobení
Eva	Vliv velkého počtu – rušná domácnost
Jiří	Občasný pocit únavy z důvodu počtu členů rodiny
Co vnímáš jako klady a co jako zápory takového soužití?	
Karolína	Klady: více možností k zábavě, zvyk na větší kolektiv, skromnost Zápory: moc lidí, zmatek, nedostatek soukromí
Eva	Klady: více možností k zábavě, možnost komunikace Zápory: občasně hádky a napětí, nedostatek soukromí
Jiří	Klady: více možností k zábavě, možnost komunikace Zápory: vše pozitivní

Kdybys měl (a) tu možnost, cokoliv v rodině změnit, co bys změnil (a)?	
Karolína	Více soukromí, klidu a prostoru
Eva	Častější přítomnost otce
Jiří	Spokojen
Co ti chybí, co by sis rád (a) koupil (a) díky velké rodině to nelze?	
Karolína	Studium v zahraničí – vysoká finanční náročnost
Eva	Spokojena
Jiří	Spokojen
Co tě baví, co ti naopak nejde a čím chceš být?	
Karolína	Zájmy: tanec, čtení, cestování, němčina. Budoucnost: studium v zahraničí.
Eva	Zájmy: tanec, matematika, nejde jí zpěv. Budoucnost: právnička.
Jiří	Zájmy: házená, hraní her na PC. Budoucnost: nevyjasněna.
Jaký máš vztah se svými rodiči a se svými sourozenci?	
Karolína	Poměrně dobré
Eva	Poměrně dobré
Jiří	Poměrně dobré
Jsou rodiče spravedliví ke všem sourozencům, nebo dělají nějaké rozdíly – jak to vnímáš?	
Karolína	K mladším jiné chování, snaha o neděláním rozdílů
Eva	Na starší přísnější a na mladší mírnější
Jiří	Rodiče jsou spravedliví
Představ si situaci, že bys mohl (a) žít a bydlet někde jinde, odstěhoval (a) by ses a proč?	
Karolína	Z důvodu lepší dostupnosti školy, většího soukromí
Eva	Nechce, pouze z důvodu studia
Jiří	Neodstěhoval by se
Zneužívá někdo ze sourozenců svého postavení v rodině?	
Karolína	Nikdo, alespoň ne vědomě
Eva	Nejmladší bratr
Jiří	Nikdo
Jak vnímáš to, že je vás tolik? Vyhovuje ti velká rodina anebo bys byl (a) raději sám (sama)? Jak to cítíš?	
Karolína	Spokojenost s velkou rodinou
Eva	Spokojenost s velkou rodinou
Jiří	Spokojenost s velkou rodinou

7 DISKUZE A ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ

Vzhledem k tomu, že bylo realizováno kvalitativní výzkumné šetření, není možné zjištěná data zobecnit. Na základě rozhovorů je však možné odpovědět na níže uvedené výzkumné otázky. Jedná se tedy o pohled na vícečetné rodičovství z pohledu tří členů tří vícečetných rodin, včetně kontextu vlastní zkušenosti.

JAKÁ JE MOTIVACE PRO VÍCEČETNÉ RODIČOVSTVÍ?

Do volby mít více dětí se u některých rodičů odrazila skutečnost, že vyrůstali v rodinách, kde byly většinou pěkné vztahy. Někteří měli vzor ve svých rodičích nebo v příbuzných, u některých matek převládly pečovatelské sklony. Rodina č. 3 nebyla původní rodinou ovlivněna. Většina rodičů z počátku manželství neplánovala takto velké rodiny, ale postupem času k tomuto rozhodnutí dospěla. Některé matky si připadaly při osamostatňování starších dětí již nepotřebné a převládla touha po dalším dítěti. Některé z dětí sice nebyly plánované, ale každé další dítě brali rodiče jako přínos a do rodiny ho přijali.

Toto souvisí s teoretickou částí mé práce, kde v rámci již provedených výzkumů byly zjišťovány ideální počty dětí v rodinách a počet plánovaných dětí. Za ideální počet dětí považuje většina rodičů dvě děti. *„Druhé dítě bylo plánováno ve více než 70 % párů, které mají v současné době dvě děti, tedy častěji než dítě prvního pořadí. Naopak, třetí dítě (či dítě vyššího pořadí) měla v plánu jen necelá třetina partnerů, další více než třetina dvojic nicméně toto neplánované dítě uvítala.“* (Höhne et. al, 2010, s. 30)

Současně je důležité zmínit odpověď matky č. 3, pro kterou je rozhodnutí mít více dětí otázkou SPOKOJENOSTI V PARTNERSTVÍ. Důležité je to, jak partneři vnímají sebe navzájem, jestli se mohou o sebe opřít a spolehnout se jeden na druhého.

Dle výzkumu VÚPSV (2010) je s tím spojeno vzájemné rozdělení povinností v péči o domácnost. Převážně ženy si přejí větší zapojení partnera do péče a výchovy dětí či pomoci v domácnosti (Höhne et. al, 2010).

Pokud jde o zpětný pohled na rozhodnutí pro takto velké rodiny, všichni rodiče uvádí, že by se znovu pro takto velkou rodinu rozhodli. Výjimkou je matka z rodiny č. 1, která o tomto tématu nemluví s velkým přesvědčením. Pro ni je velké téma JISTOTA, která se týká zaměstnání, finančního zajištění rodiny, sociálních výhod. V době, kdy byly děti menší, tak téma jistoty tolik neřešila, sice se omezili, ale jistotu měli. To se podle ní v současné době říct nedá.

S tímto názorem souhlasím i já, téma „jistoty – nejistoty“ vnímám ve vícedětných rodinách jako opodstatněné. V současné době není řešena otázka z hlediska koncepce systému státní sociální podpory. Ve výzkumu provedeném v roce 2003 *„není státní sociální podpora ekonomicky významnou pomocí – ve dvou třetinách rodin zaujímají dávky maximálně desetinu celkového příjmu.“* (Ettlerová, 2003, s. 43) V současné době většina vícedětných rodin, které znám, nepobírá téměř žádný ze sociálních příspěvků, které jsou naším státem poskytovány, výjimku tvoří pouze rodičovský příspěvek.

JAK VNÍMAJÍ VÍCEČLENNOU RODINU JEDNOTLIVÍ JEJÍ ČLENOVÉ?

Život ve vícečetné rodině s sebou přináší řadu různých situací, problémů, starostí, které je vždy potřeba řešit. Při zvyšujícím se počtu členů rodiny je nutné se zamýšlet nad praktickým životem rodiny.

V předchozích výzkumech bylo zjištěno, že vícedětné rodiny mají problém s ekonomickým zajištěním rodiny, což může být také způsobeno tím, že: *„ve vícedětných úplných rodinách tvořených manželským párem je však častěji než v úplných rodinách bez rozdílu v počtech dětí aktivní pouze muž* (Svobodová, 2007, s. 30). S přibývajícím počtem dětí se snižuje počet finančních prostředků na jednoho člena rodiny a dále se zvyšujícím věkem dětí mění jejich náročnost.

V oslovených rodinách jsem se chtěla zaměřit také na tuto problematiku a zjistit, jak tuto otázku vnímají jednotliví členové. Překvapila mne odpověď rodičů z rodiny č. 2, kteří ekonomickou situaci vnímají dobře i v situaci, kdy matka v současné době po ukončení rodičovské dovolené hledá zaměstnání. Obě další rodiny považují ekonomickou situaci za uspokojivou (matka z rodiny č. 3 ji zatím považuje za dobrou).

S vícedětnou rodinou souvisí také nutnost více aut v domácnosti. V této otázce se všichni rodiče shodli a uvedli, že v takto velkých rodinách jsou dvě auta nutností. Jejich používání se snaží korigovat s ohledem na ekonomičnost provozu. Dojíždění do škol a do zaměstnání je také velmi finančně náročné. V rodině č. 1 matka uvedla, že by se jí možná vyplatilo platit pronájem bytu v Českých Budějovicích.

K ekonomické otázce vícedětné rodiny mám i svou osobní zkušenost. Když byly děti malé, finanční náročnost nebyla až tak vysoká a vše se dalo nějak ovlivnit rozhodováním o aktivitách celé rodiny, o tom co je nutné koupit a co ještě počká. V současné době, kdy nejstarší dcera dojíždí autobusem do školy v Českých Budějovicích, já s manželem se dopravujeme autem do zaměstnání v Českém Krumlově, jsou náklady na dopravu opravdu vysoké. V následujícím školním roce zahájí dojíždění na střední školu též prostřední dcera a náklady na dopravu se ještě zvýší. Jsou to nutné položky, na kterých se nedá ušetřit.

S rodinným rozpočtem souvisí možnost aktivního trávení volného času. Oslovené rodiny uvedly, že mají společnou letní dovolenou, v rodině č. 1 si ji vybírají méně náročnou na finance, což je v současné době třeba pobyt na horách. Děti navštěvují zájmové kroužky podle svých zájmů.

Naše rodina má společnou pouze letní dovolenou. Většinou se jedná o týdenní pobyt na chatě v horách v České republice, z finančních důvodů si vybíráme pobyty bez stravování a sami si vaříme. Dále jezdíme na výlety a snažíme se využívat různých slevových nabídek. V tomto ohledu se mi zdá dost nepochopitelnou věcí rodinné vstupné. Neorientuje se na libovolný počet dětí v celé rodině, ale většinou je omezeno počtem na dva dospělé a dvě děti a pokud je možnost slevy na další dítě, bývá omezeno buď výškou dětí (aquaparky) nebo jejich věkem. Málodky má více výhod.

V současné době jsou dcery už starší, mají již své zájmy a chtějí trávit svůj volný čas samostatně, což jim jako rodiče umožňujeme a cítíme, že nám to pomáhá k načerpání nových sil k řešení některých obtížných situací. Tyto situace se v naší rodině vyskytují pouze ojediněle, vždy se snažíme s manželem nějak domluvit na postupu, jakým způsobem budeme vše řešit.

Ve městečku, kde žijeme, je cenově nejdostupnější využívat různých zájmových kroužků, které pro děti provozuje základní škola nebo různé místní organizace např.

Sokol. Samozřejmě si uvědomuji, že pokud by dcery byly výraznými talenty v nějaké zájmové oblasti, budu je jako rodič v tomto talentu podporovat a udělám maximum, aby svůj talent mohly rozvíjet.

Z mého pohledu matky, žijící s rodinou na malém městečku, vidím rozdíl v počtu vícedětných rodin ve městech a na venkově. Dle výzkumu z roku 2007 „*lze zjednodušeně říci, že čím je menší obec, tím větší podíl rodin s více dětmi v ní žije. V nejmenších obcích, tj. do 500 obyvatel, žilo v roce 2011 13,1 % úplných rodin se třemi a více dětmi a 7,7 % neúplných rodin se třemi a více závislými dětmi. Přičemž ve velkých městech se 100 000 a více obyvateli žilo ve stejném roce již pouze 6,5 % vícedětných úplných rodin a 4,1 % neúplných rodin.*“ (Svobodová, 2007, s. 32) Při hledání vhodných respondentů k mému výzkumu jsem si tuto skutečnost také uvědomila, neboť v Českých Budějovicích, (kde jsem vyrůstala a mám zde dostatek přátel), jsem znala pouze jednu vícedětnou rodinu. Nyní žiji v obci s 2400 obyvateli a v mém okolí je vícedětných rodin podstatně vyšší podíl.

Ve vícedětných rodinách jsou velmi diskutované vztahy mezi sourozenci, řešení krizových situací v rodině, možnost odreagování se rodičů od každodenních problémů v rodinách. V oslovených rodinách jsou vztahy mezi sourozenci dobré, občas se mezi nimi objevují menší spory, je mezi nimi vidět i určitá rivalita, ale zároveň i vzájemná láska. Rodiče se snaží spory mezi nimi buď neřešit (ony se většinou vyřeší samy), nebo je pochopit. Ve vypjatých situacích se rodiče mezi sebou vzájemně domlouvají na řešení. Matky mají většinou nějaký čas na své zájmy, otcové minimální, pouze otec z rodiny č. 2 si jej vyšetří. Skoro všichni rodiče jsou rádi sami doma, pouze otec z rodiny č. 1 ne.

Zajímavé byly odpovědi na otázku ohledně narození dětí a návratu do zaměstnání. Otcové zmiňují, že je narození dětí nijak neovlivnilo, matky naopak. Matky č. 1 a č. 2 uvedly, že velmi. Matka č. 1 proto zůstala několik let v domácnosti a zaměstnání hledala až v době, kdy bylo nejmladšímu dítěti 5 let. Matka č. 2 je v současné nezaměstnaná. U matky č. 1 je jistota zaměstnání velkou prioritou.

Otázka zaměstnání byla řešena ve výzkumu provedeném v roce 2010, kde byla položena otázka: „*Co byste byl (a) ochoten (ochotna) udělat pro to, abyste zůstal (a) zaměstnaný (á) v případě, že by Vaše zaměstnání bylo ohroženo?*“ (Höhne et. al., 2010,

s. 47) Na tuto otázku odpovědělo 47,5 % respondentů, že by pracovalo za nižší mzdu, 68,7 % mimo svůj obor a kvalifikaci, 55,4 %, mimo své bydliště, 42, 0 % by omezilo čas věnovaný rodině, 38,4 % by pracovalo za horších pracovních podmínek a 85,8 % by podstoupilo rekvalifikaci nebo další vzdělávání. (Höhne et. al., 2010)

Pokud jde o pozitiva, jedná se o určitou skromnost dětí, ohleduplnost, soudržnost, podporu a vzájemné ovlivňování mezi staršími a mladšími dětmi. Rodiče v rodině č. 2 uvedli, že velká rodina udržuje v neustálé činnosti a zároveň podporuje jejich psychickou kondici. Negativa vidí ve finanční náročnosti, v náročnosti na toleranci jednoho k druhému, v nutnosti neustálého vaření, ve větší hlučnosti. Otec č. 3 vidí negativum v malé soudržnosti rodiny, než jakou by si představoval.

V naší rodině jsou vztahy mezi sourozenci jako v jiných rodinách, někdy vznikají mezi dcerami spory, ale nakonec se spolu dokáží domluvit. Zajímavé je, že to, že se u nás stále něco děje, považují za pozitivní, ale občas i za negativní, podle mého rozpoložení nebo únavy. Za negativní považují velkou finanční náročnost.

Děti ve vícedětných rodinách uvádějí, že se u nich stále něco děje, mají možnost her a komunikace. Jako negativní vnímají určitý nedostatek soukromí, občasnou hlučnost a nedostatek financí na splnění svých snů. Vztahy s rodiči i se sourozenci vnímají jako poměrně dobré. Mají své zájmy a koníčky, některé z dětí mají představu o své budoucnosti. Ve velkých rodinách jsou spokojené.

ZÁVĚR

Fenomén rodin s více dětmi nepatří mezi masově se vyskytující jevy v naší společnosti. Hlavně v posledním období ekonomické krize, kdy politická nestabilita doprovázená masivními škrty v sociální síti, zvyšující se nezaměstnanost, nutí partnery k zamyšlení se nad rozhodnutím, zda mít či nemít více dětí. *„Na cestě k realizaci původně chtěného počtu dětí se potýkají s překážkami socioekonomického charakteru i s obecně nízkou podporou české společnosti. V zásadě lze říci, že fungující rodina s dětmi přestala být akceptovaným obrazem společenského úspěchu“.* (MPSV, 2005, s. 6)

Cílem mé práce bylo zjistit specifické jevy, kterými se vícedětné rodiny liší od běžných rodin s jedním nebo dvěma potomky. K výzkumu jsem se rozhodla použít kvalitativní výzkumné šetření vícečetné případové studie. Pro širší seznámení s problematikou jsem zvolila formu rozhovorů se třemi zástupci těchto rodin (otec, matka a jedno z dětí).

Vícedětné rodiny se v základních rysech nijak neliší od rodin s méně dětmi, řeší shodné problémy, jako jsou každodenní chod domácnosti, vztahy mezi sourozenci, vzdělání dětí a další běžné otázky týkající rodin s dětmi.

Děti jsou ve velkých rodinách spokojené, jsou rády, že si mají s kým hrát, s kým si popovídat, komu se svěřit a žijí relativně bezstarostný život, občas jim chybí větší soukromí. Pouze nejstarší z mnou oslovených dětí vnímá jako negativum větší finanční náročnost vícečetné rodiny, kdy si uvědomuje, že z tohoto důvodu nebude moci studovat na prestižní škole v zahraničí. Ale všechny děti shodně uvedly, že jsou rády, že žijí v takto velkých rodinách.

Všichni rodiče shodně uvádějí, že by se pro takto velké rodiny znovu rozhodli, což je podle mě velmi důležité. Vnímají jak pozitivní, tak negativní stránky vícečetných rodin.

V tomto stádiu je nutné přemýšlet nad budoucností rodin. V současné době je u mladých lidí jinak nastaven žebříček priorit (vzdělání, zaměstnání, kariéra) a tím zakládají rodiny později (kolem třiceti let věku). Z tohoto vyplývá, že je nízká pravděpodobnost dvou a více dětí, kterým budou chtít dopřát veškerý komfort k tomu,

aby vyrostly v souladu s požadavky společnosti. Tímto způsobem začne klesat počet vícedětných rodin.

Zajímavé by bylo v budoucnosti udělat výzkum, který by ukázal změnu počtu vícedětných rodin, celkový vývoj z hlediska priorit, otázky spokojenosti dětí a rodičů s celkovým stavem rodiny.

Dále by bylo možné nahlédnout do rodin, kde otec nebo matka byli rozvedeni nebo ovdověli a do nově vzniklé rodiny přijali děti z původních rodin svých nových partnerů. Jak rodiče vnímají děti svých partnerů, jak se děti vnímají mezi sebou, zda rodiče dělají mezi dětmi rozdíly, zda se děti cítí nějak omezovány.

Jako matka třech dcer vnímám i rozdílné jednání ve výchově v rodinách, kde jsou zastoupena obě pohlaví dětí. Jiný je pohled na výchovu a jednání s dětmi, pokud je zastoupeno pouze jedno pohlaví. Odlišně jednají rodiče s dívkami, které bývají citlivější a náladovější, jinak s chlapci, kteří mohou být v určitém období jejich vývoje uzavřenější nebo hůře zvladatelní. V rodinách našich přátel vidím i rozdílný přístup k výchově dětí, které byly jako malé adoptovány a po nějaké době se jim narodilo ještě dítě vlastní.

V současné době jsem ráda, že máme vícedětnou rodinu. Jsou zde jak pozitivní, ale i negativní stránky, ale pozitiva rozhodně převažují. Musela jsem se ve výchově dcer naučit nelpět na detailech, některé věci brát s humorem a důvěřovat jim, že neudělají nějakou hloupost, která by zásadně ovlivnila jejich životy. Doufám, že z nich vyrostou spokojení a šťastní lidé, kteří budou mít fungující rodinu a zaměstnání, jenž je bude naplňovat.

POUŽITÉ ZDROJE

1. Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva - 1. až 3. čtvrtletí 2013* [online]. 12. 12. 2013, [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby121213.docx>>.
2. Ettlerová, S. *Příjmová diferenciacie rodin a domácností, vliv dávek státní sociální podpory na příjmy rodiny (vybrané souvislosti s natalitním chováním)* [online]. 2003. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <<http://praha.vupsv.cz/Fulltext/ettler.pdf>>.
3. HARTL, P. a H. HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
4. HÖHNE, S. et al. *Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus* [online]. 2010. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_310.pdf>.
5. KAUFMANN, JC.. *Chápající rozhovor*. 1. vyd. Praha: SLON, 2010. 151 s. ISBN 978-80-7419-033-9.
6. LABUSOVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci* [online]. 2012. [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: <http://www.evalabusova.cz/clanky/vztahy_mezi_sourozenci.php>
7. LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
8. LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-507-3.

9. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. 161 s. ISBN80-86429-19-9.
10. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Národní koncepce podpory rodin s dětmi* [online], 2009, [cit. 2013-11-19]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf>.
11. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Národní koncepce rodinné politiky* [online], 2005, [cit. 2014-03-01]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf>.
12. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
13. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: mýty a skutečnosti*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8.
14. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. 311 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), 38. sv. ISBN 80-86429-58-X.
15. NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 124 s. ISBN 978-80-247-2057-3.
16. PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě: o sourozenecké pozici*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. 160 s. ISBN 978-80-7367-516-5.
17. SVOBODOVÁ, K. *Životní situace vícedětných rodin* [online]. 2007, [cit. 2013-11-28]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_241.pdf>.

18. ŠVAŘÍČEK, R., K. ŠEĎOVÁ, K. et al. *Kvalitní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
19. VESELÁ, R. et al. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. 288 s. ISBN 80-86432-93-9.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: *Otázky pro rodiče*

Příloha č. 2: *Otázky pro děti*

Příloha č. 3: *Ukázka rozhovoru s matkou*

Příloha č. 4: *Ukázka rozhovoru s dítětem*

SEZNAM TABULEK A GRAFU

TABULKY

Tabulka 1: <i>Živě narozené děti podle pořadí v letech 1990-2011, vybrané roky</i>	14
Tabulka 2: <i>Ideální počet dětí v rodině</i>	15
Tabulka 3: <i>Porovnání reálných a ideálních počtů dětí v rodině (v %)</i>	16
Tabulka 4: <i>Máte v současné době tolik dětí, kolik jste si původně přál(a)? (v %)</i>	16
Tabulka 5: <i>Plánování prvního a posledního dítěte (podle počtu dětí)</i>	17
Tabulka 6: <i>Průměrný počet hodin týdně věnovaný činností podle ekonomické aktivity partnerů (sonda 3)</i>	20
Tabulka 7: <i>Odpovědi rodičů</i>	39
Tabulka 8: <i>Odpovědi dětí</i>	42

GRAF

Graf 1: <i>Materiální a finanční zajištění domácnosti podle počtu dětí (v %)</i>	18
--	----

Příloha č. 1

Otázky pro rodiče

- Jaká byla Vaše původní rodina (počet členů, vztahy...)?
- Čím Vás původní rodina ovlivnila (jestli vůbec), že jste se rozhodl (a) mít více dětí (velká rodina, věřící)?
- Chtěl (a) jste v životě mít více dětí, anebo jste k tomu dospěl (a) až postupem času?
- Dle Vašeho názoru chtěl mít partner (ka) také tak početnou rodinu?
- Jaká jsou podle Vás pozitiva a negativa takového soužití (velké rodiny)?
- Byly všechny děti plánované?
- Kdybyste se měl (a) znovu rozhodnout (a nebylo by to zrovna v okamžiku nechtěného těhotenství), rozhodl (a) byste se znovu pro tak velkou rodinu?
- Jak vnímáte svého partnera? (jako osobu, na kterou se můžeš spolehnout, pomocníka, člověka, kterému se můžu svěřit, nemám ho ráda, nic pro rodinu nedělá, kdybychom neměli děti, tak už s ním nejsem)
- Jak vnímáte ekonomickou situaci rodiny?
- Jak zvládáte každodenní chod domácnosti (kdo a jak pomáhá, kdo se o koho stará)?
- Pomáhá někdo další s péčí o děti, s hlídáním, s výchovou....?
- Doprava do škol, zaměstnání, nutnost více aut v domácnosti
- Jak ovlivnilo narození dětí Vaše zaměstnání nebo návrat do zaměstnání?
- Při výchově dětí vznikají situace, kdy je potřeba, aby se partneři nějak domluvili, jak budou postupovat v určitých vypjatých situacích. Jak tyto situace vnímáte a jak je dokážete s partnerem řešit.
- Možnost aktivního trávení volného času (zájmy, společné zájmy, koníčky, dovolená, tábory pro děti)
- Jste rád (a) občas sama (sám) doma?
- Máte vůbec nějaký čas na své zájmy?
- Co děláte pro udržení psychické pohody?
- Jak vnímáte vztahy mezi sourozenci?
- Jak řešíte spory mezi sourozenci – hádky, rvačky...?
- Je někdo z vašich dětí vyloženě provokatér a narušuje vztahy mezi sourozenci, ať už záměrně či nevědomky?
- Cítí se některé z dětí být v nevýhodě (je to jen jeho domněnka, anebo je na tom něco pravdy)? Jak to vnímáte?

Příloha č. 2

Otázky pro děti

- Jak se ti žije v takto velké rodině?
- Co vnímáš jako klady a co jako zápory takového soužití?
- Kdybys měl (a) tu možnost cokoliv v rodině změnit, co bys změnil (a)?
- Co ti chybí, co by sis rád (a) koupila a díky velké rodině to nelze?
- Co tě baví, co ti naopak nejde a čím chceš být?
- Jaký máš vztah se svými rodiči a se svými sourozenci?
- Jsou rodiče spravedliví ke všem sourozencům, nebo dělají nějaké rozdíly – jak to vnímáš?
- Představ si situaci, že bys mohl (a) žít a bydlet někde jinde, odstěhoval (a) by ses a proč?
- Zneužívá někdo ze sourozenců svého postavení v rodině?
- Jak vnímáš to, že je vás tolik? Vyhovuje ti velká rodina, anebo bys byl (a) raději sám (a)? Jak to cítíš?

Příloha č. 3

Ukázka rozhovoru s matkou z rodiny č. 1 provedeného dne 25. 11. 2013

Jaká byla Vaše původní rodina (počet členů, vztahy...)?

Jsem ze tří dětí a rodiče jsou spolu pořád, takže nejsem z rozvedené rodiny. Jsem nejstarší ze tří dětí. Po třech letech mám mladší sestru a ode mě je o osm let mladší bratr.

Čím Vás původní rodina ovlivnila (jestli vůbec), že jste se rozhodl (a) mít více dětí (velká rodina, věřící)?

To je strašně těžký, ale je pravda že tím, že jak jsem měla mladší sourozence a tím, že jsem nejstarší a ještě holka, tak mám pečovatelský sklony. Takže jsem vždycky věděla, že se budu o někoho starat, že to bude zrovna velká rodina, to jsem jako dítě nevěděla. Věděla jsem, že nikdy nebudu žít sama – buď s partnerem a pokud to půjde, tak s dětmi. A i když jsem měla dvě děti, tak jsem nevěděla, že budu mít ještě další. Ale byli jsme tomu otevření. A neměla jsem s tím problém. Dejme tomu, že jak jsem měla vzor ve své matce, která žila jenom pro své děti, ale když jsme byli starší, tak měla sem tam nějaký koníček, ale vlastně oba rodiče vždycky byli pro děti. Přestože oba jsou jedináčci, tak měli početnou rodinu a věnovali se dětem a to bylo pro mě to, že jsem přejala tento model od rodičů.

Chtěl (a) jste v životě mít více dětí, anebo jste k tomu dospěl (a) až postupem času?

To nevím, ale je taky z úplné rodiny a má mladšího bratra. A rozhodně tam bylo, jako že děti budou. Ale kolik jich bude, to je otázka. Kdyby se měl jako muž sám rozhodnout, co by řekl. Jinak kdyby mělo být jedno dítě, tak to určitě. Jestli by to byla početná rodina, tak to nevím, protože pro něj, jako pro muže, všechny uživit bylo svým způsobem těžký. Mně nepřípadalo těžký, když už přibylo k nějakému počtu dětí ještě další. Neměla jsem problém to dítě přijmout, protože jsem si dlouho myslela, že zůstanu i jako žena v domácnosti s takto početnou rodinou, že by mi to bohatě k naplnění stačilo. Ale tomu manželovi by ten stres z toho, aby rodinu zvládl uživit, by možná to rozhodnutí, mít tak početnou rodinu, zřejmě ovlivnilo. Že kdyby dopředu věděl, jak to bude náročné, tak by se možná rozhodl jinak. Třeba kvůli ztrátě zaměstnání a tak.

Jaká jsou podle Vás pozitiva a negativa takového soužití (velké rodiny)?

To záleží na tom, jaké mají podmínky. Samozřejmě velké pozitivum je to, že navzájem pokud chtějí fungovat jako rodina, tak musí být nesobečtí. A hodně se vlastně – nevím, jestli uskrovnit – nikdo z nás to jako uskrovnění vlastně nevnímá. Ale to, jak vlastně přibývá počet členů postupně, tak u nás pro nikoho nebyl problém se těm druhým přizpůsobit a uskrovnovat. Samozřejmě, že tam nějaké třenice jsou, ale vždycky to byla velká ohleduplnost navzájem. Kvůli tomu, že to ta situace vyžadovala, tak to nebylo ani žádné lámání. Takže je to pozitivní, ale zároveň i negativní. Naše děti – hlavně když byly menší – teď naráží na to, že já jsem je vychovávala tak, aby byly ohleduplní a aby pomáhaly, ale ono se to bere jako mínus, jako neschopnost, jako slabost. Je to otázka, jestli je to dnes pozitivní, být k druhým ohleduplnější. Ale to i ta nejstarší dcera, která zažila jakoby nejvíc mladších sourozenců, tak má rozhodně větší sociální citění a ohleduplnost vůči ostatním.

Negativní je, že je náročné všechny děti uživit a náročnější je to čím dál víc. Když hrozí v dnešní době ztráta zaměstnání a stát vlastně větší rodiny nepodporuje. Tím, že dá stát např. pětistovku příspěvek od VZP, tak tomu se nedá říkat podpora. Není to tak, že když se mladá rodina rozhodne, budeme mít ještě další dítě – myslí si, že to zvládnou, ale ono to tak není.

Dopřejeme jim spokojenou rodinu a ta spokojenost plyne z toho, že tam není ten stres, že by otec nebo matka měli strach o to, že přijdou o základní jistoty, co se týká například zaplacení nájmu. Samozřejmě se nedají srovnávat náklady na potřeby dětí, když jsou malé, s potřebami a náklady dětí, které již například studují na střední či vysoké škole. Studující dítě má nároky jako dospělý, ale dospělý se dokáže mnohem víc uskrovnit. Dojíždění do školy, školné, náklady na učebnice a na vše, co s tím souvisí – se nedají srovnávat s požadavky dospělého. Chceš jim dopřát vzdělání. Dospělý si může ovlivnit, jestli pojede nebo nepojede na dovolenou, ale u dětí například to dojíždění do školy nejde nezaplatit. Řekla bych, že dnes je stres z nejisté doby, řekla bych, že před dvaceti lety – když jsem měla první dítě, tak jsme to neřešili. Řešili jsme, že máme určité peníze, se kterými musíme vyjít a podle toho jsme řešili, do čeho se peníze dají. Jestli dovolená nebo se bude spořit nebo se něco zrekonstruuje. Ale dnes je to těžký, že je to stres z téhle doby. Jsem se i manžela ptala, hele – když nejstarší dceři bylo sedm a synovi rok, tak jsme neměli strach, že manžel přijde o práci. Já taky neměla strach –

jinak bychom do toho nešli. A v současné době taky ne, ale jenom kvůli tomu zaměstnání. Ale hlavně i kvůli psychickému tlaku, že ta práce najednou být nemusí. Není vlastně žádný záchranný program, co pak má ta rodina dělat.

Byly všechny děti plánované?

Nebylo v podstatě plánované ani jedno. Je otázka, co je to plánování? Já jsem to nikdy nepochopila – já bych řekla: chtěný - nechtěný. Ale nevím, co je to plánovaný. Když do určité doby dítě nemám, protože se to nepodařilo – tak jsem plán nesplnila? Mám všechny děti chtěné.

Kdybyste se měl (a) znovu rozhodnout (a nebylo by to zrovna v okamžiku nechtěného těhotenství), rozhodl (a) byste se znovu pro tak velikou rodinu?

Kdybych dnes měla radit své nejstarší dceři, tak bych se strašně bála, spíš z těch sociálních nejistot. Ale když si vzpomenu, jak byly děti malé a těch prvních deset let, jsme se tedy uskrovnili – věděli jsme, že něco počká. Ale měli jsme jistotu. Člověk si sice něco nedopřeje, ale má jistotu alespoň něčeho. Kdybych měla jiné zaměstnání a tu jistotu měla, tak si myslím, že tohle je to nejlepší, když vidím, jak je pro děti důležité vyrůstat ve velkém kolektivu. Kdyby měla 21 letá dcera pětiletého sourozence, tak je to zároveň i pojítka mezi rodiči. Aby měli rodiče zase společný zájem. Ale je fakt, že každého nemusí rodičovství plně uspokojovat. Pubertální děti jsou v něčem úžasné, ale když je v rodině malé dítě, tak je to pojítka pro všechny. Slyšela jsem názor, že ve Francii mají takové sociální bydlení, zaplatí minimální nájem, neplatí školné a ví, že si tu rodinu mohou dovolit a mají určitou jistotu bydlení. Potom si i rozmyslí měnit zaměstnání za výhodnější, protože pak by tuto možnost ztratili a vlastně jistota je jistota. Myslím si, že když se rodiče rozhodují, jestli dítě ano či ne, tak každopádně základem je ta jistota, jinak by se rodiče pro dítě nerozhodli.

Jak vnímáte svého partnera? (jako osobu, na kterou se můžeš spolehnout, pomocníka, člověka, kterému se můžu svěřit, nemám ho ráda, nic pro rodinu nedělá, kdybychom neměli děti, tak už s ním nejsem)

Já to vidím tak, jako když máš velkou rodinu, tak jak tam ti partneři můžou či nemůžou fungovat. Nedá se, že by fungoval pouze jeden partner. My jsme třeba ze začátku, jak jsem byla 12 let v domácnosti a finančně zabezpečoval rodinu jen manžel, byla to pro

něj velká stresová záležitost, přestože věděl, že náš zabezpečí, přestože jsme si hodně dávali na stranu, ale stejně každý den vstával se stresem (a to měl jistotu zaměstnání), aby nevypadl, aby neomarodil, protože ten výdělek byl na něm, přestože já jsem tam nějakou tu rezervu měla. Na mně zase byl celý chod rodiny, naštěstí jsme bydleli v bytě a ne v baráku, ale fyzicky a psychicky bylo vše na mně a to je samozřejmě za nějakou dobu syndrom vyhoření, když je to takhle jednostranný, zvlášť když on tam přes týden nebyl, ale já jsem byla nabitá těma dětma, naprosto mě to uspokojovalo, věděla jsem, že je to tzv. vyšší cíl, že to má smysl se obětovat. Ale kdybych si mohla volit, tak bych volila to, kdyby měl jiné zaměstnání, tak aby tam byl se mnou, ale kdyby to finančně nestačilo, tak si nedovedu představit, že bych ke svým povinnostem měla zvládat ještě zaměstnání, byť jen na částečnej úvazek. Teď jak jsou děti velké, tak každý zvládáme to svoje a vyhovuje mi rozdělení rolí, protože víme, co kdo udělá a neudělá a bez tohoto rozdělení, rodina nemůže fungovat. Ještě je rozdíl, co si kdo představuje pod pojmy fungovat a pomáhat, já tomu říkám být ve správný čas na správném místě. Takže já tam nepotřebuju mít každý den od tří hodin toho manžela, byť by to bylo pohodlný, ale musím vědět, že mě ve správnou chvíli zastoupí. Ale je pravda, že je to tím, že bydlíme v baráku a já ho tam fyzicky potřebuju, je fakt, že kdybychom bydleli v bytě, tak ty role jsou naprosto jinak rozdělený. Já jsem na něm vlastně fyzicky závislá - dříví, v zimě odhazovat sněh, i když jak ty děti vyrůstají, tak už mají své povinnosti. Když manžel odjede na školení, tak sice mi nanosí dříví, ale už druhé, třetí den musím jít já a bohužel jsem tak měkká, že ty děti to nedělají automaticky. Kdyby tam ten muž byl, tak bychom se více doplňovali, měl by víc času, ale to je otázka. Ale bez psychické podpory navzájem to prostě nejde. U nás je to všechno tím, že sice oba máme oba rodiče, ale oni nefungují tak, že by nám nějak pomohli. V podstatě jsme si vždycky museli vše zařídit sami, je to taky tím, že nikdy nebyli v situaci, že by měli čtyři děti, nemají barák, jsou z bytu, nebyli v našem zaměstnání, kdy manžel v půl šestý ráno vyjel a přijel v půl sedmý. My jsme zvyklí, i když přijede takhle pozdě, tak stejně musí aspoň chvíli něco udělat, že by to tam mohlo spadnout (doma). Ze začátku to bylo náročné v tom, že rodiče nás pořád viděli jako malé děti a ne jako rodiče dětí a pořád nám do všeho mluvili. Vzpomínám si, že jsem i uvažovala o rozvodu, ale to si jako matka čtyř dětí nemohu vůbec dovolit, i kdybych měla alimenty a vše ostatní, tak pokud bych tam necítila podporu rodiny, tak bych do toho nemohla vůbec jít.

Jak zvládáte každodenní chod domácnosti (kdo a jak pomáhá, kdo se o koho stará)?

My nejsme asi typická rodina. Jak tam nejsou prarodiče, kteří by řekli, pojď, uděláme teď večeři anebo další věci, tak my přijdeme třeba v šest večer domů a je tam výbuch a děti řeknou, že já dávám pouze rozkazy, takže já vydám rozkazy, každé začne kmitat, aby se to do těch osmi tak nějak zvládlo s tím, že každé má nějaké povinnosti, které si více či méně plní. Ale bez toho, aby děti fungovaly, to prostě nejde.

Pomáhá někdo další s péčí o děti, s hlídáním, s výchovou....?

Když jsem byla v domácnosti, tak vlastně bylo všechno na mně a bylo to dost náročný např. jedno dítě do školy, dvě děti zdravé, ale ne školkové a jedno dítě nemocné a já jsem třeba potřebovala dojít k lékaři a jak to všechno skloubit, když je člověk nemůže samotné nechat doma. To byla dost neřešitelná situace. Ale poté jsem nastoupila do práce, šla jsem, až když Petrovi bylo pět let a on nebyl ani až tak nemocnej, tak jsem si říkala, takže je to lepší, že budu při nejhorším marodit pouze s jedním dítětem a ne se čtyřmi. Občas se ale stávalo, že jsme vstali ráno v půl 6 a malého začaly bolet uši, tak v tomhle nám pomohla tchýně a manžel syna odvezl k ní do ČB, kde se o Peťu 3 dny postarala. Protože jsem bohužel tu práci měla takovou, že kdybych zavolala ráno, že nepřijdu, tak by to byl šílený problém. Den dopředu by to ještě šlo zařídit, ale takhle ráno narychlo prostě ne.

Doprava do škol, zaměstnání, nutnost více aut v domácnosti

To je šílený, jak se mi zapojuje více dětí na dojíždění, tak když to sečtu, tak bych si klidně za tu částku mohla v ČB pronajmout bydlení. Manžel děti bere do školy občas, ale to je velmi nárazové a nedá se na to spolehnout. Slevy pro studenty jsou max. 30% - střední škola a na vysoké už vůbec. Naštěstí spoje do ČB a z ČB jezdí docela pravidelně, tak z tohoto pohledu to jde.

Jak ovlivnilo narození dětí Vaše zaměstnání nebo návrat do zaměstnání?

Na to jste vlastně už odpověděla...

Při výchově dětí vznikají situace, kdy je potřeba, aby se partneři nějak domluvili, jak budou postupovat v určitých vypjatých situacích. Jak tyto situace vnímáte a jak je dokážete řešit.

My asi nejsme typická rodina v tomhle směru, jelikož prvních dvanáct let jsem vychovávala děti úplně sama a teď když se manžel hodlá zapojit, tak je problém. U nás je v tomhle trochu problém se synem, jeho výchovu bych nejraději nechala na manželovi, ale on jak tu ze začátku při té výchově nebyl, tak teď si v podstatě neví rady. Takže je to velmi konfliktní a je to až takové soupeření, jestli manžel nebo syn, kdo bude u mě, manžel to má jasný, ten nevolí mezi mnou a synem, ten je u mě, takže je to hodně konfliktní a pokud bychom měli volit, že bychom jednomu z dětí nějak nadržovali, že např., ona může za tatínkem jít, tak to nabourá celou rodinu. Tím, že jich je víc, tak oni si sami řídí, že my k nim musíme být spravedliví. Pokud jsou jen dvě děti, když byly jen nejstarší dvě dcery a mladší ještě do toho nemohly mluvit, tak mezi nimi bylo neustále nějaké soupeření, pořád se poměřovaly, která z nich je hezčí, ale tím jak i ostatní děti začaly vyrůstat, tak se tato situace začala uklidňovat. Hlavně k nim musíme být spravedliví, protože kdyby se mi to rozštěpilo na nějaký partičky, tak to by vůbec nešlo. A já si každéj konflikt s nimi musím vyříkat. Jak tam máš to, partneři domluví, nedomluví, tak pro mě je to strašně těžký, protože já mám ve výchově určitou vizi a neřeším malichernosti a to manžel jo, a proto tam někdy nějaký konflikt mezi námi je. Každopádně konečný slovo má rodič. Ale je fakt, že tím, jak jsou děti větší a mají už nějaké zkušenosti, tak mi občas i radí např. ve společnosti.

Možnost aktivního trávení volného času (zájmy, společné zájmy, koníčky, dovolená, tábory pro děti).

Takže to je hlavně podle finančních možností, ale to by odpověděl i bezdětnej. Teď, jak jsou větší, tak už každéj z nich má své zájmy. Ale tím, jak se začali osamostatňovat, tak mi to hodně vadilo, jak si to začali prosazovat. Já jsem vždycky byla pojitko, že jsem chtěla nějaký finančně míň náročnej výlet např. kolo, běžky, pěší, ale abychom byli spolu. A ony se najednou začaly osamostatňovat a já při čtyřech dětech měla najednou syndrom prázdného hnízda a těm dětem nějakou dobu trvalo, než jim došlo, že já to takhle prostě nezvládnou. Já potřebuju být aspoň chvílku s nimi, mimo domov, abychom si aspoň chvílku popovídali, ideální je třeba ta procházka, kdy jdu chvílku s tím, pak s někým jiným a mám na ně nějaký čas a jsem v podstatě s každým z nich a něco se od nich dozvím a hlavně je to v jiné atmosféře. Je fakt, že když se děti začaly oddělovat,

tak jsem to nesla těžce, ale teď je fakt, že zase mám druhý extrém, že jsem teď pořád s přáteli.

Jste rád (a) sama doma? Co děláte pro udržení psychické pohody?

Já jsem každou chvíli sama, i když ne tak, jak to vyznívá, ale já, když přijdu domů a rozdám úkoly, tak já mám takovej rituál, že si musím zatancovat a oni vědí, že mě nemají rušit. Já sice u toho třeba uklízím, ale při tom si tancuju a tím se velmi zrelaxuji a to je moje životní nutnost, tím naskočím a můžu fungovat. Já jsem introvert, takže jsem zvyklá být sama se sebou a nedělá mi to problémy, vezmu si knížku. Pro mě je důležitá společná večeře s manželem, nějak jsem si to časem takhle nastavila, je to pro mě životní nutnost mít nějaký řád a to, že po mně tu večeři ještě někdo vyžaduje. Předtím ten řád byl v tom, že když děti byly malé, tak chodily spát, chodili jsme na různá cvičení. Když byly děti malé, tak jsem měla čas sama pro sebe od půl osmé večer, kdy děti chodily spát a já jsem tak měla svůj večer. Velkej přelom byl, když jsme se přestěhovali sem, tak orientální tance, kam jsem začala chodit a bylo to pro mě velké uvolnění.

Jak vnímáte vztahy mezi sourozenci?

Když byly děti malinký, tak byly v pohodě, nesoupeřily mezi sebou, nemlátily se, ale jak začaly chodit do školy, tak se od sebe oddělily a začaly mezi nimi menší spory a hlavně je to tím, že máme tři dcery a syna a všichni jsme na malém prostoru a také je tam rozdíl ženskéj a mužskej svět a tím i ten nejmladší je největší zlobil.

Cítí se některé z dětí být v nevýhodě (je to jen jeho domněnka, anebo je na tom něco pravdy)? Jak to vnímáte?

Všichni. Nejstarší, že je nejstarší a že je toho na něj hodně, nejmladší, že na něj nic nezbyde, nejstarší, že si vše musela vydobýt, ale já řeknu, že ty jsi vše měla a ten nejmladší už to nedostane, protože na to už nejsou peníze.

Příloha č. 4

Ukázka rozhovoru s dcerou z rodiny č. 2 provedeného dne 09. 12. 2013

Jak se ti žije v takto velké rodině?

Normálně, chvílku jsem byla ta první, takže se všechno točilo kolem mě a pak, když přibyl ten Jakub, tak je to jako pozvolnější, jinak je to takový normální, ale většinou nejsme všichni doma. Tak to jde, ale když je potom plnej barák, tak je tu docela rušno.

Co vnímáš jako klady a co jako záporny takovéhoho soužití?

Klady – třeba že se tu nikdy nenudím, že je tu o zábavu postaráno a všichni se tu spolu baví a je to příjemnější. Záporny – někdy to tu přerůstá, to napětí a všichni se tu spolu hádají. A zase je blbý, že nemám soukromí.

Kdybys měl (a) tu možnost, cokoliv v rodině změnit, co bys změnil (a)?

Asi nic. Možná kdyby byl taťka častěji doma, tak to jo. Ale jinak nic.

Co ti chybí, co by sis rád (a) koupila a díky velké rodině to nelze?

Tady je to v pohodě. Akorát mi teď naši nechtějí koupit nový mobil.

Co tě baví, co ti naopak nejde a čím chceš být?

No, baví – baví mě tancování, i když teď už do toho nejsem zblázněná, tak jako dřív. Ale pořád mě baví matika ve škole. Co ti nejde? Asi zpívání. Čím bys chtěla být. Vždycky jsem chtěla být právníčkou nebo teďka jako je to jako vtip, ale s kamarádkou jsme si chtěly založit cukrárnu.

Jaký máš vztah se svými rodiči a se svými sourozenci?

No tak já se staršíma sourozencema tak moc nevidím, ale s Jakubem taky docela dobře. Někdy ho mám ráda a někdy ne. A s rodičema taky dobře.

Jsou rodiče spravedliví ke všem sourozencům, nebo dělají nějaké rozdíly – jak to vnímáš?

No, možná na ty starší sourozence jsou trošku přísnější, ale ti už jsou dospělí. Ale na Jakuba jsou trošku mírnější než na mě, protože my třeba jdeme do obchodu a tam se mu líbí autíčko a tak ho třeba dostane.

Představ si situaci, že bys mohl žít a bydlet někde jinde, odstěhoval (a) by ses a proč?

To teda nevím. Asi jo. Kdyby se mohlo dojíždět. Ne, že bych utekla z domova, ale že by mi to nedělalo takový problém, kdybych měla nějakou příležitost, tak to bych šla. Ale asi by se mi stýskalo, ale asi bych šla.

Zneužívá někdo ze sourozenců svého postavení v rodině?

Ano Jakub. Ten si vše vydupe, vybrečí a vyvzteká. Prostě se to nedá ničím jiným zastavit než tím, že to získá.

Jak vnímáš to, že je vás tolik? Vyhovuje ti velká rodina, anebo bys byl (a) raději sám (a)? Jak to cítíš?

Rodina? Mně velká rodina vyhovuje. Když bych byla sama, tak by to bylo blbý, byla bych středem pozornosti. A všechny oči by byly upřeny jenom na mě.